

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง บทบาทของกรมองค์การระหว่างประเทศ
ในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจ
กับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย

จัดทำโดย นางสาวกฤษฎา ชลวีระวงศ์
รหัส 13025

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 13 ปี 2564
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study)

เรื่อง บทบาทของกรมองค์การระหว่างประเทศในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาส
ทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย

จัดทำโดย นางสาวกฤษณา ชลวีระวงศ์
รหัส 13025

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 13 ปี 2564
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต วิมล คิตชอบ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤตินี ณัฏฐวุฒิสิทธิ์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทเรศ ศรีโชติ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สหประชาชาติ หรือ United Nations (UN) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2488 โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเป็นองค์กรกลางที่ทำหน้าที่รักษาสันติภาพโลกและความมั่นคงร่วมกัน ตามภารกิจหลักที่กำหนดในกฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลัก 4 ประการ ได้แก่ (1) การรักษาสันติภาพและความมั่นคงของโลก (2) การพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างประเทศ (3) การร่วมมือกันแก้ปัญหาระหว่างประเทศและส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน และ (4) การเป็นศูนย์กลางในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ปัจจุบัน สหประชาชาติมีสมาชิก จำนวน 193 ประเทศ และมีสำนักงานตั้งอยู่ทั่วโลก โดยเมื่อพูดถึงสหประชาชาติ คนส่วนใหญ่จะวาดภาพเกี่ยวกับสหประชาชาติเฉพาะในแง่มุมมองเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีบทบาทในการเสริมสร้างสันติภาพของโลก โดยคิดไม่ถึงว่าสหประชาชาติก็มีการจัดซื้อสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองภารกิจจากผู้ประกอบการทั่วโลกเป็นจำนวนมากซึ่งมีมูลค่าสูงขึ้นทุกปี

รายงานการศึกษา “บทบาทของกรมองค์การระหว่างประเทศในการเสริมสร้างห่วงทางและโอกาสทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการไทย” เกิดขึ้นจากสมมุติฐานว่า สหประชาชาติเป็น “ตลาด” ที่น่าสนใจสำหรับผู้ประกอบการไทย ในการจำหน่ายสินค้าและบริการ โดยเฉพาะในช่วงที่รัฐบาลไทยต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19)¹ ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า แม้ว่าการทำธุรกิจกับสหประชาชาติจะไม่ใช่วาง่าย เนื่องจากสหประชาชาติมีแนวปฏิบัติ กฎระเบียบ และขั้นตอนในการจัดซื้อจัดจ้างที่อาจมีความซับซ้อนสำหรับผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises-SMEs) แต่ก็ไม่ใช่เรื่องยากจนเกินไปหากได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนไทย โดยกรมองค์การระหว่างประเทศในฐานะผู้ประสานความร่วมมือกับสหประชาชาติสามารถเป็นสะพานเชื่อมระหว่างผู้ประกอบการไทยและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยกับสหประชาชาติ เพื่อเปลี่ยนวิกฤตจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าและบริการของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

รายงานการศึกษานี้วิเคราะห์ว่า อุปสรรคสำคัญของกรมองค์การระหว่างประเทศในการเสริมสร้างห่วงทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยคือ การขาดการบูรณาการความร่วมมือและวางแผนการดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานสหประชาชาติอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งส่งผลให้

¹ สำนักงานเศรษฐกิจการคลังประมาณการว่า เศรษฐกิจไทยในปี 2564 จะขยายตัวที่ร้อยละ 1.3

ปัจจุบัน ผู้ประกอบการไทยและแม้แต่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติและยังมองว่าการทำธุรกิจกับสหประชาชาติเป็นเรื่องไกลตัว ผู้เขียนจึงเสนอแนวทางการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนโดยใช้หลัก 3Cs คือ Communication: การเสริมสร้างความตระหนักรู้ Collaboration: การบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ Capacity-Building: การเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน เพื่อ “ติดกระสุน” ให้ผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะ SMEs ซึ่งเป็นฟันเฟืองสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ในสองมิติหลัก คือ (1) การเสริมสร้างความตระหนักรู้ และ (2) การเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันให้ผู้ประกอบการไทยดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับหลักการสากลของสหประชาชาติและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ที่มีคนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะการดึงภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน SDGs

ทั้งนี้ เนื่องจากผู้เขียนมีแรงบันดาลใจส่วนตัวที่อยากผลักดันให้วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) สามารถทำธุรกิจกับสหประชาชาติ เนื่องจากเชื่อว่า การดำเนินการของ SE จะช่วยเสริมสร้างอาชีพและกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตและความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy: SEP) ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงศึกษาความเป็นไปได้ในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการไทยสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมด้วย โดยใช้กรณีตัวอย่างจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงซึ่งเป็น success story ในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติเป็นแนวทาง และพบว่า โดยที่วิสาหกิจเพื่อสังคมมีวิสัยทัศน์และแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักการสากลของสหประชาชาติ จึงมีศักยภาพและช่องทางในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติหากได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างระบบนิเวศ (enabling environment) ทางสังคมและเศรษฐกิจให้วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งนอกจากจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยอย่างมีความสมดุล ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชิดชูบทบาทของประเทศไทยในการผลักดันการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในทุกภาคส่วน

รายงานการศึกษานี้ นอกจากจะเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยให้ได้รับการยอมรับในระดับสากล ยังช่วยส่งเสริมบทบาทที่ “แข่งขันสร้างสรรค์ และต่อเนื่อง” ของประเทศไทยในฐานะรัฐสมาชิก² และหุ้นส่วนในการพัฒนาของ

² ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกอันดับที่ 55 ของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2489

สหประชาชาติในทุกมิติเพื่อรับมือกับประเด็นท้าทายของโลกร่วมกันโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งจะ
ช่วยขับเคลื่อนแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19
พ.ศ. 2564-2565 รวมทั้งจุดเน้น (Priorities) ของกระทรวงการต่างประเทศในการสร้างความเท่าเทียมและ
ยั่งยืน (inclusiveness and sustainability) โดยใช้กรอบการทูตพหุภาคีช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
เป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อน

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง “บทบาทของกรมองค์การระหว่างประเทศในการเสริมสร้างเส้นทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย” เสร็จสมบูรณ์ด้วยการสนับสนุนจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะคณะกรรมการที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่าน ประกอบด้วย เอกอัครราชทูตวิมล คิชชอบ รองศาสตราจารย์ ดร. กฤติณี วัฒนสุทธิ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรกร ศรีโชติ ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำและมุมมองเพิ่มเติมในการค้นคว้าและจัดทำรายงานที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งการกำหนดกรอบความคิดในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลแก่ผู้เขียน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้บริหารกรมองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะนายณัฐวัฒน์ กฤษณามระ อธิบดี รวมทั้งนางสาววนาลี โล่ห์เพชร และนายพีชภพ มงคลนาวิน รองอธิบดี ที่กรุณาสนับสนุนให้ผู้เขียนเข้าร่วมอบรมในหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 13 ในช่วงที่กรมองค์การระหว่างประเทศมีภารกิจสำคัญเร่งด่วนหลายประการ และขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานที่กองงานบริหารองค์การระหว่างประเทศทุกท่าน โดยเฉพาะนายวาทยุทธ วิจารณ์ภัยกิจ ผู้อำนวยการกอง ที่ร่วมเตรียมท่าทีและข้อมูลต่าง ๆ สำหรับการประชุมสำคัญหลายรายการ อาทิ คณะกรรมการมรดกโลก สมัยสามัญ ครั้งที่ 14 และการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 76

ขอขอบคุณผู้ที่กรุณาให้ข้อมูล คำแนะนำ และสละเวลาในการสัมภาษณ์และหารือกับผู้เขียน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานการศึกษา ประกอบด้วย นางเบญจวรรณ รัตนประยูร อดีตที่ปรึกษาการพาณิชย์ นางสาววิมลกานต์ โกสุมาศ รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) นายวิทวัส ลำชา ผู้อำนวยความสะดวกความร่วมมือระหว่างประเทศ สสว. นายพิพัฒน์พงศ์ อิศรเสนา ณ อยุธยา กรรมการผู้จัดการและประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ดอยคำผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด นายเนติธร ประดิษฐ์สาร รองเลขาธิการสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) นางสาวนันทพร วุฒิกุลพานิช Administrative Associate คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific: UNESCAP) นางสาววิศรา อนันต์ศิริบรร Procurement and Administrative Analyst โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Project: UNDP) และนางพัชรา พาณิชกุล อดีต Procurement Analyst ของ UNDP

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการทุกท่าน ที่จัดหลักสูตรการอบรมฯ ที่มีเนื้อหาและองค์ความรู้ครอบคลุมหลากหลายมิติและเป็นประโยชน์สำหรับการเป็นนักบริหารการทูตที่มีความรอบรู้และรอบด้านในยุค Digital Transformation ในครั้งนี้

ผู้เขียนหวังว่ารายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้จะช่วยเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของกรมองค์การระหว่างประเทศในการเสริมสร้างลู่ทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะการใช้พลังของทีมประเทศไทยทั้งในและต่างประเทศเพื่อช่วยขับเคลื่อนการดำเนินการให้มีผลเป็นรูปธรรมและผลักดันให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศคู่ค้าหลักของสหประชาชาติในภูมิภาคเอเชียในอนาคต ซึ่งจะช่วยส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยในฐานะสมาชิกและหุ้นส่วนความร่วมมือของสหประชาชาติในทุกมิติ

กฤษฎา ชลวีระวงศ์

สิงหาคม 2564

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ณ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา ระเบียบวิธีการดำเนินการศึกษาและระเบียบวิธีการศึกษา	5
1.4 คำถามการศึกษา	6
1.5 สมมุติฐานของการศึกษา	6
1.6 ประโยชน์ของการศึกษา	6
1.7 นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิดทฤษฎี	11
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	18
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	18
บทที่ 3 ผลการศึกษา	19
3.1 ข้อมูลทั่วไปและสถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ	19
3.2 การดำเนินการของกรมองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ ผู้ประกอบการไทยเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ	34
3.3 ความร่วมมือระหว่างกรมองค์การระหว่างประเทศกับหน่วยราชการและ หน่วยงานไทย	36
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	47
4.1 สรุปผลการศึกษา	47
4.2 ข้อเสนอแนะ	51
บรรณานุกรม	55

ภาคผนวก	59
ก แผนผังหน่วยงานสหประชาชาติในภาพรวม	60
ข รายชื่อหน่วยงานสหประชาชาติที่เข้าร่วมใน UN Global Marketplace	61
ค รายชื่อหน่วยงานสหประชาชาติที่มีสำนักงานในประเทศไทย	63
ง UN SUPPLIER CODE OF CONDUCT	65
ประวัติผู้เขียน	69

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	สถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติกับประเทศสมาชิกอาเซียนในปี 2563	28
ตารางที่ 2	สถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติกับประเทศไทย ระหว่างปี 2561-2563	29
ตารางที่ 3	หน่วยงานสหประชาชาติและหมวดสินค้าและบริการที่มีการจัดซื้อจัดจ้างจากผู้ประกอบการไทย ในปี 2563	31

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน 17 เป้าหมาย	9
ภาพที่ 2	สถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ ระหว่างปี 2554-2563	26

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) เป็นวิกฤตทางสาธารณสุขที่สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยอย่างรุนแรง รวดเร็ว และในวงกว้างที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์โลก ทั้งต่อภาคการผลิต การส่งออก การบริการ การผลิต อุตสาหกรรมการค้า การเกษตร การเงิน และโดยเฉพาะการท่องเที่ยว โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ประเมินว่าในปี 2563 เศรษฐกิจโลกหดตัวร้อยละ 3 ซึ่งเป็นการหดตัวที่รุนแรงที่สุดนับตั้งแต่ยุค the Great Depression และเป็นครั้งแรกที่ทั้งประเทศเศรษฐกิจหลักและประเทศกำลังพัฒนาเข้าสู่ภาวะถดถอยพร้อมกัน โดยประเมินมูลค่าความเสียหายต่อเศรษฐกิจโลกในปี 2563 และ 2564 ไว้สูงถึงกว่า 9 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ประเมินว่าปริมาณการค้าโลกจะหายไปถึง 1 ใน 3³ เมื่อเทียบกับช่วงก่อนเกิดวิกฤตโควิด-19 และน่าจะต้องใช้เวลานานในการฟื้นตัวและยังมีความไม่แน่นอนสูง ทั้งนี้แม้ว่าธนาคารโลก (World Bank) จะประมาณการว่าเศรษฐกิจภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกจะเริ่มปรับตัวดีขึ้นในปี 2564 แต่อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะยังต่ำกว่าช่วงก่อนเกิดวิกฤตถึงร้อยละ 5 โดยคาดว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจคือการกระจายวัคซีนอย่างทั่วถึงซึ่งคาดว่าจะภายในสิ้นปี 2564 ประเทศกำลังพัฒนาจะมีการฉีดวัคซีนให้ประชากรเพียงร้อยละ 55 เมื่อเทียบกับประเทศอุตสาหกรรมซึ่งมีการฉีดวัคซีนมากกว่าร้อยละ 80⁴ โดยสำหรับประเทศไทย การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจไทยที่อ่อนแออยู่แล้วก่อนที่จะมีการแพร่ระบาดของโรคและมีการหดตัวทางเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุดนับตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 และแม้ว่ามาตรการด้านการคลังของประเทศไทยถูกนำมาใช้ค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคแต่ก็ส่งผลให้การขาดดุลการคลังเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.3 ต่อปี ในปี 2562 เป็นร้อยละ 5.9 ต่อปี ในปี 2563 ในขณะที่หนี้สาธารณะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 49.4 ในเดือนกันยายน

³ บทวิเคราะห์โดยธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร BOT พระสยาม MAGAZINE ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2564

⁴ World Bank, Uneven Recovery: East Asia and Pacific Economic Update, (World Bank 2021).

2563⁵ นอกจากนี้ แม้ว่าธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) คาดว่าประเทศไทย จะมีการเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ 3 ในปี 2564 จากที่หดตัวลงเหลือเพียงร้อยละ -6.1 ในปี 2563 แต่ก็ระบุว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งยังมีความไม่แน่นอนสูงโดยเฉพาะแนวโน้ม การแพร่ระบาดระลอกใหม่ รวมทั้งแผนการฉีดวัคซีนที่ล่าช้าของรัฐบาลอาจส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ⁶

จากปัจจัยความไม่แน่นอนของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะเศรษฐกิจไทยซึ่งมี โครงสร้างที่เน้นการพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศในระดับสูง โดยมูลค่าการส่งออกของไทยมี สัดส่วนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมาเป็นระยะเวลานาน ส่งผลให้สถานการณ์ เศรษฐกิจของประเทศมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก จึงมีความจำเป็นเร่งด่วน ที่ภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและยกระดับ ศักยภาพของธุรกิจภายในประเทศให้สามารถปรับตัวเข้ากับวิถีของโลกใหม่ (New Normal) ซึ่งจะ เกิดขึ้นภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยร่วมกันแสวงหาโอกาสและคู่ทางการทำธุรกิจ ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ซึ่งเป็นฟันเฟืองที่สำคัญของเศรษฐกิจไทย แต่ก็เป็นกลุ่มธุรกิจที่มีความเปราะบาง และมีขีดความสามารถในการรองรับความเสี่ยงได้น้อยกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ โดยในปี 2563 จำนวน SMEs มีสัดส่วนร้อยละ 99.53 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งประเทศ และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม ประชาชาติ (Gross National Product: GNP) ทั้งนี้ จากการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) พบว่า ธุรกิจ SMEs ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค โควิด-19 มากที่สุด โดยเฉพาะภาคการผลิต ภาคการค้า และภาคบริการ โดยวิธีการที่ SMEs ใช้ในการ ปรับตัวฝ่าวิกฤตโควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมาคือการหารายได้เพิ่มและลดรายจ่าย รวมทั้งการมองหา โมเดลธุรกิจใหม่ การบริหารและมีแผนรองรับความเสี่ยง และการหาพันธมิตร โดยมีข้อมูลการศึกษาที่ นำห่วงกังวลคือในเดือนมีนาคม 2564 อัตราผู้ถูกเลิกจ้างขยายตัวสูงถึงร้อยละ 297.88 เมื่อเทียบกับ ช่วงเดียวกันของปีก่อน และขยายตัวร้อยละ 13.55 เมื่อเทียบกับเดือนก่อนหน้า อย่างไรก็ตาม ภาคการส่งออก ของ SMEs ยังมีการขยายตัวร้อยละ 14.1 โดยมีการขยายตัวในตลาดส่งออกหลักคือ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน อาเซียน ญี่ปุ่น ยกเว้นสหภาพยุโรป โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญของ SMEs ใน ไตรมาสแรกของปี 2564 ได้แก่ อุปกรณ์ไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักร คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ยาง

⁵ World Bank, Thailand Economic Monitor, (World Bank, January 2021).

⁶ Asian Development Bank, Developing Asia's Economic Outlook, (Asian Development Bank, April 2021).

และผลิตภัณฑ์ยาง สินค้ากลุ่มไม้และของทำด้วยไม้ และผลิตภัณฑ์พลาสติก7 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสินค้าไทยมีคุณภาพตรงกับความต้องการของต่างประเทศ โดย รศ. ดร. ปิติ ศรีแสงนาม ผู้อำนวยการศูนย์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มองว่า 4 อุตสาหกรรมที่เป็นจุดแข็งของประเทศไทยและสามารถทำให้ประเทศไทยสามารถเติบโตอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว หากสามารถปรับตัวรับมือกับช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประกอบด้วย อุตสาหกรรมเกษตรและแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และอุตสาหกรรมไฮเทค⁸ ทั้งนี้ ช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2564 ภาคการส่งออกของประเทศไทยมีการขยายตัวต่อเนื่องร้อยละ 14.5 ต่อปี และมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและปริมาณการค้าโลก⁹

สหประชาชาติ (United Nations: UN) มีสำนักงานในประเทศไทย จำนวน 43 แห่ง และมีสำนักงานตั้งอยู่ทั่วโลก และมีมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการสำหรับสำนักงานต่าง ๆ จำนวนมาก และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยเมื่อปี 2562 มีมูลค่าเท่ากับ 19.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.9 จากปี 2561 ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 18.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และสูงขึ้นจากปี 2560 ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 18.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁰ นอกจากนี้ นับตั้งแต่ปี 2546 สหประชาชาติมีนโยบายจัดซื้อสินค้าและบริการจากประเทศกำลังพัฒนามากขึ้นเพื่อช่วยขับเคลื่อนวาระการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2030 Agenda for Sustainable Development) ตามมติที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 57 เมื่อปี 2545 ทั้งนี้ เมื่อปี 2563 การจัดซื้อจัดจ้างจากประเทศกำลังพัฒนา มีมูลค่าเท่ากับ 7.71 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ปี 2562 มีมูลค่าเท่ากับ 7.48 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ สูงขึ้นจากปี 2561 ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 7.25 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างกับประเทศไทยในปี 2561 เท่ากับ 76.92 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปี 2562 เท่ากับ 85.05 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹¹ ในการนี้ สหประชาชาติจึงถือเป็น “ตลาด” และช่องทางการทำธุรกิจที่สำคัญแหล่งหนึ่งของผู้ประกอบการไทย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ผู้ประกอบการไทยและแม้กระทั่งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนยังมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติในวงจำกัด

⁷ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, เมษายน และมิถุนายน 2564.

⁸ บทสัมภาษณ์ รศ.ดร. ปิติ ศรีแสงนาม วารสาร BOT พระสยาม MAGAZINE มีนาคม-เมษายน 2564

⁹ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.). ข่าวกระทรวงการคลัง: รายงานประมาณการเศรษฐกิจไทย ปี 2564, 29 กรกฎาคม 2564

¹⁰ United Nations Office for Project Services (UNOPS), 2019 Annual Statistical Report on United Nations Procurement (ANR), United Nations Office for Project Services (UNOPS), USA. July 2020.

¹¹ United Nations Office for Project Services (UNOPS), 2019 Annual Statistical Report on United Nations Procurement (ANR), United Nations Office for Project Services (UNOPS), USA. July 2020.

ในการนี้ กระทรวงการต่างประเทศในฐานะหน่วยงานหลักของรัฐบาลในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการต่างประเทศตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) อย่างมีพลวัต มีการบูรณาการ และครอบคลุมทุกภาคส่วน เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน มีมาตรฐานสากล และมีเกียรติภูมิในประชาคมโลก จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเสริมสร้างความตื่นตัวของผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะ SMEs ในการขยายตลาดสินค้าและบริการแก่สหประชาชาติ เพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินการของรัฐบาลในการขับเคลื่อนการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยโดยเฉพาะช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานราก โดยที่ผ่านมา กระทรวงการต่างประเทศพยายามสร้างความตระหนักรู้ต่อประชาชนไทยว่าการต่างประเทศไม่ใช่เรื่องไกลตัวและเชื่อมโยงสู่ผลประโยชน์ของประชาชนไทย โดยกระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทเป็น “สะพาน” ในการ “เชื่อมไทยสู่โลก เชื่อมโลกสู่ไทย” โดยใช้มิติการดำเนินงานด้านการต่างประเทศเป็นเครื่องมือ ทั้งนี้ การเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติไม่ใช่เรื่องใหม่ และเป็นเรื่องที่กระทรวงการต่างประเทศพยายามผลักดันมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี แต่ยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรมมากนัก ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องนี้มีผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศในเรื่องนี้ในช่วงที่ผ่านมา และความเป็นไปได้ที่กระทรวงการต่างประเทศจะบูรณาการการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในหาช่องทางการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจและการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยให้มีรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของผู้ประกอบการไทยตามหลักการสากลของสหประชาชาติ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศในการใช้มิติด้านการต่างประเทศ 5S/5 มี เพื่อช่วยขับเคลื่อนประเทศไทยช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างไรก็ดี ด้วยข้อจำกัดของระยะเวลาการศึกษา ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะบทบาทและการดำเนินงานของกรมองค์การระหว่างประเทศซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของกระทรวงการต่างประเทศในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและสหประชาชาติ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกรมองค์การระหว่างประเทศในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ อาทิ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องและสถิติการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และโอกาสทางธุรกิจของผู้ประกอบการไทย

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการความร่วมมือระหว่างกรมองค์การระหว่างประเทศ และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยอย่างเป็นรูปธรรมและครอบคลุมเศรษฐกิจฐานรากมากขึ้น โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE)

1.2.4 เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติแก่ผู้ประกอบการไทย รวมทั้งแผนงานในการเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย โดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและหลักการสากลของสหประชาชาติ (สิทธิมนุษยชน มาตรฐานแรงงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการต่อต้านการทุจริต) ผ่านกรอบความร่วมมือการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Global Compact)

1.3 ขอบเขตการศึกษา ระเบียบวิธีการดำเนินการศึกษาและระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตการศึกษา

ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาและการเข้าถึงข้อมูลเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รายงานการศึกษานี้จะเน้นศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของกรมองค์การระหว่างประเทศในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยในช่วงปี 2551-2563 และศึกษาความเป็นไปได้และแนวทางที่กรมองค์การระหว่างประเทศจะบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นหน่วยงานที่น่าจะสามารถมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการดำเนินการเรื่องนี้ให้มีผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นและช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานในมิติใหม่ที่ครอบคลุมกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากได้มากขึ้น อาทิ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) และเครือข่ายโกลบอลคอมแพคแห่งประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) ทั้งนี้ ยังมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอีกหลายหน่วยงานที่สามารถร่วมกันผลักดันเรื่องนี้ให้มีผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น อาทิ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมโรงแรมไทย เป็นต้น แต่ด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลาการศึกษา ผู้เขียนจึงไม่รวมหน่วยงานดังกล่าวในรายงานการศึกษานี้

1.3.2 ระเบียบวิธีการดำเนินการศึกษา

รายงานการศึกษานี้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิโดยการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากยุทธศาสตร์ นโยบายแผนงาน เอกสารอ้างอิง ข้อมูลจากสื่อเผยแพร่

ข้อมูลงานวิจัย และผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง และวิธีการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยการสอบถาม มุมมอง วิสัยทัศน์ และข้อเสนอแนะของผู้บริหารและ/หรือบุคลากรภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้ง วิสาหกิจเพื่อสังคม และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างของคณะกรรมการการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Economics and Social Commission for Asia and the Pacific: UNESCAP) และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ซึ่งเป็นหน่วยงานของสหประชาชาติ 2 อันดับแรก ที่มีการจัดซื้อจัดจ้างกับประเทศไทยสูงที่สุดผ่านการสัมภาษณ์ รวมทั้งประเมินความตระหนักรู้ของ ผู้ประกอบการไทยเกี่ยวกับการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติผ่านการจัดทำแบบสอบถามออนไลน์เพื่อนำ ข้อมูลมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และเสนอแนะแนวทางการบูรณาการความร่วมมือ ระหว่างกรมองค์การระหว่างประเทศและหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการ เสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติแก่ผู้ประกอบการไทย

1.4 คำถามการศึกษา

1.4.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกรมองค์การระหว่างประเทศในการ เสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยคืออะไร และทำไม ผู้ประกอบการไทยจึงยังไม่ใช่ช่องทางนี้ในการขยายตลาดสินค้าและบริการ

1.4.2 กรมองค์การระหว่างประเทศจะบูรณาการการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและ ภาคเอกชนเพื่อเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพและ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยให้มีมาตรฐานตรงกับหลักการสากล ของสหประชาชาติอย่างเป็นรูปธรรมและครอบคลุมเศรษฐกิจฐานรากมากขึ้นได้อย่างไร

1.5 สมมติฐานของการศึกษา

กรมองค์การระหว่างประเทศมีแผนการดำเนินงานระยะยาวเพื่อเสริมสร้างช่องทางและโอกาส ในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติแก่ผู้ประกอบการไทยที่ต่อเนื่องและมีผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และครอบคลุมเศรษฐกิจฐานราก โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ของการศึกษา

1.6.1 กรมองค์การระหว่างประเทศมีแผนการดำเนินงานระยะยาวเพื่อเสริมสร้างช่องทาง และโอกาสในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย โดยบูรณาการความร่วมมือกับ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

1.6.2 กรมองค์การระหว่างประเทศและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยให้สอดคล้องกับหลักการสากลของสหประชาชาติเพื่อยกระดับสินค้าและบริการของไทยสู่มาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยเชิดชูบทบาทที่ “เข้มแข็ง สร้างสรรค์ และต่อเนื่อง” ของประเทศไทยในสหประชาชาติและส่งเสริมบทบาทและภาพลักษณ์ของประเทศไทยในการขับเคลื่อนทศวรรษแห่งการดำเนินการ (Decade of Action) ในทุกภาคส่วน

1.6.3 ผู้ประกอบการไทยมีความตื่นตัวในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติมากขึ้น และมีข้อมูลเบื้องต้นในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติ และสนใจลงทะเบียนเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติผ่านระบบการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ (United Nations Global Market Place: UNGM) เพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยขยายช่องทางตลาดของผู้ประกอบการไทยและส่งเสริมให้สินค้าและบริการของประเทศไทยเป็นที่รู้จักในหน่วยงานของสหประชาชาติและในเวทีโลกมากขึ้น

1.6.4 ส่งเสริมการขับเคลื่อนจุดเน้น (Priorities) การดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูประเทศในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

1.7 นิยามศัพท์

เศรษฐกิจฐานราก หมายถึง ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อซึ่งและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 และกฎกระทรวงอุตสาหกรรม กำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562 กำหนดคำจำกัดความของ SMEs ดังนี้

วิสาหกิจขนาดย่อม ได้แก่ กิจกรรมที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมผลิตสินค้าที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกินห้าสิบคน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกินหนึ่งร้อยล้านบาท
- 2) กิจกรรมให้บริการ กิจกรรมค้าส่ง หรือกิจกรรมค้าปลีก ที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกินสามสิบคน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกินห้าสิบล้านบาท

วิสาหกิจขนาดกลาง ได้แก่ กิจกรรมที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมผลิตสินค้าที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่าห้าสิบคนแต่ไม่เกินสองร้อยคน หรือมีรายได้ต่อปีเกินกว่าหนึ่งร้อยล้านบาทแต่ไม่เกินห้าร้อยล้านบาท

2) กิจการให้บริหาร กิจการค้าส่ง หรือกิจการค้าปลีก ที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่าสามสิบคนแต่ไม่เกินหนึ่งร้อยคน หรือมีรายได้ต่อปีเกินกว่าห้าสิบล้านบาทแต่ไม่เกินสามร้อยล้านบาท

วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 กำหนดคำจำกัดความว่า บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย หรือกลุ่มกิจการเพื่อสังคมที่เป็นบุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือนิติบุคคลอื่นใด ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคม เป็นเป้าหมายหลักของกิจการและได้รับการจัดทะเบียนตามพระราชบัญญัติฯ

วาระการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (2030 Agenda for Sustainable Development) หมายถึง การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ภายในปี 2573 ทั้งนี้ ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 ประเทศไทยและประเทศสมาชิกสหประชาชาติ รวม 193 ประเทศ ร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ค.ศ. 2030 เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาของโลกในการร่วมกันบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี ค.ศ. 2030

ทศวรรษแห่งการดำเนินการ (Decade of Action) หมายถึง ช่วงปี 2562-2573 ซึ่งเป็นช่วง 10 ปีสุดท้ายของการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาคมโลก ยืนยันเจตนารมณ์ที่จะร่วมกันเร่งรัดการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย การขจัดความยากจน การยุติความหิวโหย การส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคน การส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ การสร้างความเท่าเทียมทางเพศ การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน การเข้าถึงพลังงานที่ยั่งยืน การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนและนวัตกรรม การลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ การสร้างเมืองและการตั้งถิ่นฐานที่ปลอดภัย การสร้างรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การแก้ปัญหาโลกร้อน การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก การส่งเสริมสันติภาพและการเข้าถึงระบบยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน และการสร้างความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพที่ 1 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน 17 เป้าหมาย

จุดเน้น (Priorities) การดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรอบกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประกอบด้วย 4 เป้าหมาย ได้แก่

- 1) การเร่งฟื้นฟูประเทศในยุคหลังโควิด-19 ทั้งในมิติเศรษฐกิจและมิติความมั่นคงของมนุษย์
- 2) การสร้างความเชื่อมั่นในประเทศไทย
- 3) การยกระดับขีดความสามารถของประเทศเพื่อรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว
- 4) การปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความมั่นคงและปลอดภัย

United Nations Global Compact (UNGC) หมายถึง กรอบความร่วมมือการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งริเริ่มโดยนายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ระหว่างการประชุมเวทีเศรษฐกิจโลก เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2542 และเปิดตัวอย่างเป็นทางการ ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2543 โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ภาคธุรกิจทั่วโลกหันมาใช้นโยบายการดำเนินกิจการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยปรัชญาศาสตร์และการดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักการสากล 10 ประการของสหประชาชาติ ซึ่งครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อม และการต่อต้านการทุจริต ทั้งนี้ ปัจจุบัน United Nations Global Compact ถือเป็นเครือข่ายการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนภาคเอกชนที่ใหญ่ที่สุดในโลก

สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (Global Compact Network Thailand หรือ GCNT) คือ เครือข่ายระดับประเทศของ UNGC ในประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2559 โดยมีสมาชิกผู้เริ่มก่อตั้ง จำนวน 15 บริษัท ปัจจุบัน มีสมาชิก จำนวน 70 บริษัท โดยมีนายศุภชัย เจียรวนนท์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารเครือเจริญโภคภัณฑ์ ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมสมาคม GCNT มีวิสัยทัศน์หลักในการช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของ United Nations Global Compact ในการสนับสนุนองค์กรทุกภาคส่วนทั่วโลกขับเคลื่อนความรับผิดชอบต่อสังคม และเสนอแนะกรอบการดำเนินงานให้ธุรกิจทุกประเภทโดยไม่เลือกปฏิบัติ

United Nations Global Marketplace (UNGM) คือ ระบบการลงทะเบียนกลาง (global procurement portal) แบบออนไลน์ สำหรับการเป็นคู่ค้าในการจัดซื้อจัดจ้างกับสหประชาชาติโดยผู้ประกอบการทั่วโลกที่ประสงค์จะดำเนินธุรกิจการจัดซื้อจัดจ้างกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้สหประชาชาติสามารถลงทะเบียนเป็นผู้จัดหาสินค้าและบริการ (potential suppliers) ของสหประชาชาติผ่านทาง www.ungm.org ซึ่งจะได้รับการบรรจุข้อมูลในฐานข้อมูลกลาง (common supplier database) สำหรับหน่วยงานของสหประชาชาติ โดยผู้ประกอบการที่ลงทะเบียนในระบบ UNGM จะได้รับแจ้งข้อมูลโอกาสทางธุรกิจ (targeted tender notice) กับสหประชาชาติ พร้อมทั้งสามารถตรวจสอบประกาศความประสงค์ในการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานสหประชาชาติ ทั้งนี้ ปัจจุบัน หน่วยงานสหประชาชาติส่วนใหญ่ซึ่งมีสัดส่วนการจัดซื้อจัดจ้างคิดเป็นร้อยละ 99 ของการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ กำหนดให้ผู้ประกอบการลงทะเบียนเป็นคู่ค้าผ่านระบบ UNGM และประชาสัมพันธ์ข้อมูลความประสงค์ในการจัดซื้อจัดจ้างผ่านระบบ UNGM

United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) หรือหลักการชี้แนะแห่งสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งสหประชาชาติรับรองและประกาศใช้เมื่อปี 2554 เพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากธุรกิจ โดยมีกำหนดสามเสาหลักให้ภาคส่วนต่าง ๆ รับผิดชอบต่อร่วมกัน ประกอบด้วย การคุ้มครอง (protect) การเคารพ (respect) และการเยียวยา (remedy) โดยภาครัฐมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิของประชาชนจากการถูกละเมิดโดยการประกอบธุรกิจ และกำหนดให้ภาคธุรกิจมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อค่านึงถึงสิทธิมนุษยชน ตลอดจนกำหนดมาตรการเยียวยา ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้เริ่มนำหลักการ UNGP มาปรับใช้อย่างเป็นทางการเมื่อปี 2559 โดยประเทศไทยมีการจัดทำและประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2562-2565) เป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชีย เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2562

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)¹²

เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 ซึ่งรัฐบาลต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “*ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน*” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ 6 ด้าน ได้แก่ ความมั่นคง การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การสร้างการเติบโต บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ภาครัฐ โดยมีแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ จำนวน 23 ฉบับ เป็นเข็มทิศสำหรับหน่วยงานของรัฐ ในการถ่ายทอดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์ชาติลงสู่แผนระดับต่าง ๆ

รายงานการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับ สหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยโดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยนำหลักการสากลของ สหประชาชาติมาใช้ประกอบการดำเนินธุรกิจจึงมีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ชาติหลายมิติทั้งด้าน การสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อ “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของ ผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ รวมถึงการปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในภาพรวม และด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

¹² สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2561).

2.1.2 แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19 พ.ศ. 2564-2565¹³

เป็นแผนแม่บทที่จัดทำขึ้นโดยทบทวนและปรับเปลี่ยนแนวทางและเครื่องมือการบรรลุเป้าหมายตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อกำหนดประเด็นและแนวทางการที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษในช่วงเวลา 2 ปี หลังจากนั้น เพื่อให้สามารถเยียวยาช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ พื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม และขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ และบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างต่อเนื่องและมีผลเป็นรูปธรรม ภายใต้แนวคิด “ล้มแล้วลุกไว” (Resilience) ซึ่งประกอบด้วยมิติการพัฒนา 3 ประการ หรือ “CAT” ได้แก่

1) การพร้อมรับ (Cope) หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการภายใต้ภาวะวิกฤตให้สามารถยืนหยัดและต้านทานความยากลำบาก รวมถึงการฟื้นคืนกลับสู่สภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว

2) การปรับตัว (Adapt) หมายถึง การปรับทิศทาง รูปแบบ และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง พร้อมกระจายความเสี่ยงและปรับตัวอย่างเท่าทันเพื่อแสวงหาประโยชน์จากสิ่งที่เกิดขึ้น

3) การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน (Transform) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและปัจจัยพื้นฐานในสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงเพื่อพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาประเทศต่อไป

รายงานการศึกษานี้มีเป้าหมายสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา “CAT” ของแผนแม่บทเฉพาะกิจฯ ข้อ 1 คือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากภายในประเทศ (local economy) โดยมุ่งเน้นการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจไปยังระดับท้องถิ่น ร่วมกับการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs โดยเน้นการบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการช่วยเหลือและสนับสนุน SMEs

¹³ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนแม่บท เฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19 พ.ศ. 2564-2565, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563).

2.1.3 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (2) ประเด็น การต่างประเทศ (พ.ศ. 2561-2580)¹⁴

เป็นแผนแม่บทกำหนดกรอบนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยเพื่อให้ส่วนราชการสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ด้านในมิติการต่างประเทศอย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพ รวมทั้งมุ่งให้การต่างประเทศไทยมีการดำเนินการเชิงรุก โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ “การต่างประเทศไทยมีเอกภาพ ทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน มีมาตรฐานสากล และมีเกียรติภูมิในประชาคมโลก” ซึ่งประกอบด้วยแผนย่อย 5 ประเด็น หรือแผน 5S/5มี¹⁵ ได้แก่

1) มีความมั่นคง (Security) ซึ่งมีเป้าหมายให้ประเทศไทยมีความมั่นคงและสามารถรับมือกับความท้าทายจากภายนอกในทุกรูปแบบมากขึ้นและมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการกำหนดทิศทางและส่งเสริมเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชีย และเป็นประเทศแนวหน้าในภูมิภาคอาเซียน

2) มีความมั่งคั่ง ยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งมีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน การบริการ และความเชื่อมโยงที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย โดยมีระบบเศรษฐกิจที่เน้นนวัตกรรม และเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนกับต่างประเทศเพื่อร่วมบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก

3) มีมาตรฐานสากล (Standard) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมศักยภาพหน่วยงานไทยและคนไทย เพื่อให้ประเทศไทยมีการพัฒนาที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในทุกมิติ และสามารถมีบทบาทเชิงรุกและสร้างสรรค์ในการร่วมกำหนดมาตรฐานสากลและกฎระเบียบระหว่างประเทศ

4) มีสถานะและเกียรติภูมิ (Status) ซึ่งมีเป้าหมายให้ประเทศไทยมีเกียรติภูมิอำนาจต่อรอง มีภาพลักษณ์ที่ดี และได้รับการยอมรับในระดับสากล

5) มีพลัง (Synergy) ซึ่งมีเป้าหมายให้การดำเนินงานด้านการต่างประเทศมีพลวัตและมีเอกภาพ โดยทุกภาคส่วนร่วมขับเคลื่อนการต่างประเทศอย่างมีเอกภาพ เพื่อให้การต่างประเทศเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวสำหรับประชาชนไทย และประเทศไทยเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือกับต่างประเทศในทุกมิติมากขึ้น

รายงานการศึกษาระดับนี้มีวัตถุประสงค์ในการใช้มิติการต่างประเทศช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยและพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของผู้ประกอบการไทยให้มีมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแผนแม่บท 5S/5มี

¹⁴ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (2) ประเด็น การต่างประเทศ (พ.ศ. 2561-2580), (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561).

¹⁵ กระทรวงการต่างประเทศ, แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่างประเทศ (พ.ศ. 2561-2580) 5S/5มี

2.1.4 แผนปฏิบัติการด้านการทูตพหุภาคี (พ.ศ. 2563-2565)¹⁶

เป็นแผนปฏิบัติการระยะ 2 ปี ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการในมิติการทูตพหุภาคีอย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพและทันต่อบริบทของสถานการณ์โลกที่มีพลวัตตลอดเวลา โดยมีการจัดลำดับความสำคัญ (priority) ของประเด็นด้านการทูตพหุภาคีที่ควรได้รับการพิจารณาดำเนินการในปี 2563-2565 จำนวน 7 ประเด็น ได้แก่

- 1) ประเด็นสาธารณสุขและการดำเนินการหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19
- 2) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
- 4) สิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของมนุษย์ และความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม
- 5) การรักษาสันติภาพและความมั่นคง
- 6) กฎหมายระหว่างประเทศ
- 7) การส่งเสริมบทบาทไทยในองค์การระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ ประเด็นการเสริมสร้างโอกาสและเส้นทางในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติยังไม่ได้ปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการฯ แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า การดำเนินการเรื่องนี้มีความเชื่อมโยงกับการทูตพหุภาคีและสมควรที่จะได้รับการบรรจุในแผนปฏิบัติการฯ โดยการใช้ความร่วมมือกับสหประชาชาติเป็นช่องทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยและพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการไทยให้มีมาตรฐานสากลและในขณะเดียวกันก็จะเป็นการช่วยซัพพอร์ทที่สร้างสรรค์ของประเทศไทยในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกภาคส่วน

2.1.5 แผนการส่งเสริม SME ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564)¹⁷

เป็นแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ระยะ 5 ปี ของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายส่งเสริมการขยายบทบาททางเศรษฐกิจของ SMEs โดยกำหนดเป้าหมายในระดับผลกระทบเชิงมหภาคให้สัดส่วนมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมของ SMEs ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเพิ่มขึ้นเป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ภายในปี 2564 และมุ่งเน้นให้ SMEs สามารถอยู่รอดและเติบโตอย่างแข็งแกร่งโดยเพิ่มทักษะในการประกอบธุรกิจเพื่อให้ SMEs สามารถสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเพื่อแข่งขันกับตลาดในประเทศและตลาดโลกภายใต้ยุทธศาสตร์ 3 ข้อ ได้แก่

2.1.5.1 ส่งเสริมและพัฒนา SMEs รายประเด็น ซึ่งประกอบด้วย 4 กลุ่ม ดังนี้

¹⁶ กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, แผนปฏิบัติการด้านการทูตพหุภาคี (พ.ศ. 2563-2565).

¹⁷ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, แผนการส่งเสริม SME ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564), (กรุงเทพฯ: สำนักงาน ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2560).

1) ยกระดับผลิตภาพ เทคโนโลยี และนวัตกรรม: การให้ความช่วยเหลือ SMEs ในการพัฒนาประสิทธิภาพและผลิตภาพทางธุรกิจ สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรมของ SMEs รับปรุงระบบการจดสิทธิบัตร รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลผลงานวิจัย และพัฒนาความเชี่ยวชาญของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ SMEs สามารถใช้บริการอย่างสะดวกมากขึ้น

2) ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน: การสนับสนุนให้ SMEs เข้าถึงสินเชื่อได้มากขึ้นและพัฒนาแหล่งเงินทุนประเภททุนให้เข้มแข็งมากขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างความรู้พื้นฐานด้านการเงินให้กับ SMEs

3) ส่งเสริมการเข้าถึงตลาดและการเข้าสู่สากล : การส่งเสริมการเข้าถึงตลาดภาครัฐ สนับสนุนการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สนับสนุน SMEs ในการขยายตลาดต่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ สร้างและพัฒนาผู้ส่งออกรายใหม่ รวมทั้งอำนวยความสะดวกแก่ SMEs ในการไปลงทุนในต่างประเทศ

4) พัฒนาและส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการ: การสร้างความตระหนักและแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่ในการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งสร้างความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการใหม่ในด้านองค์ความรู้และทักษะ

2.1.5.2 เสริมสร้างขีดความสามารถ SMEs เฉพาะกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1) สร้างผู้ประกอบการใหม่ที่มีมูลค่าสูง (High Value Startup): การพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ในกลุ่มที่สามารถสร้างมูลค่าได้สูงผ่านกระบวนการอบรมเชิงลึกและบ่มเพาะที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จัดตั้งศูนย์บริการด้านการออกแบบและความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนการดำเนินงานของ Startup Accelerator ให้มีศักยภาพมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม ปรับปรุงกฎระเบียบและกำหนดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการกลุ่มนี้

2) ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจของ SMEs: การพัฒนาความเข้มแข็งของคลัสเตอร์และกลุ่มสหกรณ์ เชื่อมโยงให้ SMEs เข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งส่งเสริมองค์การเอกชนให้เข้มแข็ง

3) พัฒนาวิสาหกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง: การส่งเสริมให้วิสาหกิจฐานรากมีความรู้ในการประกอบธุรกิจ ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ส่งเสริมกิจกรรมด้านการตลาดท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับคุณภาพมาตรฐานให้กับสินค้าและบริการ

2.1.5.3 พัฒนากลไกเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริม SMEs อย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

1) พัฒนาเครื่องมือการส่งเสริม SMEs ให้มีประสิทธิภาพ: การส่งเสริมให้ SMEs เข้าถึงข้อมูล องค์ความรู้ และการพัฒนาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านระบบ

ศูนย์บริการข้อมูล สนับสนุนการใช้ผู้ให้บริการธุรกิจเอกชน (Private Service Provider) ให้มากขึ้น พัฒนาระบบการให้บริการด้านที่ปรึกษา ฝึกอบรม นักวิจัย และจัดทำระบบการติดตามและประเมิน ศักยภาพ SMEs รวมทั้งยกระดับการพัฒนามาตรฐานให้กับ SMEs และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก อื่นที่ยังมีบริการไม่เพียงพอ

2) ทบทวน ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ สิทธิประโยชน์เพื่อเอื้อและ อุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจของ SMEs: การทบทวนปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการ พัฒนา SMEs และกำหนดสิทธิประโยชน์สำหรับ SMEs ในรูปแบบต่าง ๆ

รายงานการศึกษานี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกรมองค์การระหว่างประเทศกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อน การส่งเสริม SMEs ให้ต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อทำให้แผนงานการเสริมสร้างช่องทาง และโอกาสในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติสอดคล้องกับแผนการส่งเสริม SMEs ของรัฐบาลใน ภาพรวมและมีการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ

2.1.6 United Nations Procurement Manual¹⁸

เป็นคู่มือแนวปฏิบัติและระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติสำหรับ เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบ และกระบวนการ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานสหประชาชาติทุกขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง แนวปฏิบัติด้านการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานสหประชาชาติที่มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน ทั้งนี้ สหประชาชาติมีคู่มือเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างสำหรับเจ้าหน้าที่สหประชาชาติหลายเล่ม ไม่ว่าจะเป็น UN Procurement Practitioner's Handbook¹⁹ หรือ Procurement Practices within the United Nations System²⁰ แต่ผู้เขียนพบว่าการศึกษา United Nations Procurement Manual จะช่วยให้เข้าใจระบบ ขั้นตอน และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของ สหประชาชาติอย่างครอบคลุมและเข้าใจง่ายมากกว่า ทั้งนี้ United Nations Procurement Manual มีเนื้อหาหลัก ๆ จำนวน 3 หมวดหมู่ ประกอบด้วย (1) ข้อมูลและหลักการทั่วไปเกี่ยวกับการ จัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติและการลงทะเบียนเป็นคู่ค้าของสหประชาชาติ (2) กระบวนการ

¹⁸ Department of Operational Support, Office of Supply Chain Management, Procurement Division, United Nations, United Nations Procurement Manual, USA, 30 June 2020.

¹⁹ United Nations High Level Committee on Management, Procurement Network, United Nations, UN Procurement Practitioner's Handbook, USA, October 2017.

²⁰ Joint Inspection Unit, United Nations, Procurement Practices within the United Nations System, Geneva, 2004

ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ อาทิ การพิจารณาข้อเสนอของผู้ประกอบการ การแจ้งผลการพิจารณา คณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างที่เกี่ยวข้อง การจัดเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในขั้นตอนการเสนอสินค้าและบริการและการจัดเตรียมเอกสารหลังจากได้รับการพิจารณาให้เป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ การทำสัญญา การชำระเงิน การจัดทำเอกสารเพื่อรับประกันสินค้า และ (3) องค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ อาทิ logistics ที่เกี่ยวข้องกับการจัดส่งสินค้าและบริการ การบริหารจัดการเกี่ยวกับสัญญา แนวทางการประสานงานกับหน่วยงานสหประชาชาติ การจัดซื้อจัดจ้างในภาวะฉุกเฉิน โดยสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก pm.pdf (un.org) นอกจากนี้ผู้ประกอบการสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบและขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติได้จากเว็บไซต์ <https://www.ungm.org/Shared/KnowledgeCenter/Pages/Index>

2.1.7 United Nations Global Compact Strategy 2021-2023²¹

เป็นกรอบยุทธศาสตร์ของสหประชาชาติเพื่อเร่งรัดการส่งเสริมความร่วมมือของภาคธุรกิจในการนำหลักการสากล 10 ประการ (The Ten Principles) ของสหประชาชาติ²² มาเป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อช่วยขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี 2573 ท่ามกลางสภาพการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงและในบริบทของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การศึกษา United Nations Global Compact Strategy จะช่วยให้ผู้เขียนเข้าใจวิสัยทัศน์และเป้าหมายของกรอบความร่วมมือนี้ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือส่งเสริมการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนในประเทศไทยภายใต้กรอบ United Nations Global Compact เพื่อแสวงหาแนวทางการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและหลักการสากลของสหประชาชาติ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยได้รับการยอมรับในระดับสากลและมีโอกาสเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติได้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมโอกาสในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสหประชาชาติและภาคธุรกิจของต่างประเทศ

²¹ United Nations Global Compact, United Nations, UN Global Compact Strategy 2021-2023, USA: United Nations 2021.

²² หลักสากล 10 ประการ (The Ten Principles) ของสหประชาชาติ แบ่งเป็น 4 หมวดหมู่ ได้แก่ การเคารพสิทธิมนุษยชน มาตรฐาน แรงงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการต่อต้านการทุจริต

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนพบว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ยังไม่ค่อยมีผู้สนใจทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยในช่วงเกือบ 20 ปี ที่ผ่านมามีผู้เขียนค้นพบเพียงรายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง “การเจาะตลาดองค์การสหประชาชาติ”²³ จัดทำโดยนางเบญจวรรณ รัตนประยูร ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านการส่งเสริมการส่งออกของกระทรวงพาณิชย์ เมื่อปี 2545 ซึ่งมีมุมมองและสมมุติฐานในการศึกษาตรงกับผู้เขียนว่า สหประชาชาติเป็น “ตลาดสินค้า” ที่น่าดึงดูดสำหรับผู้ประกอบการไทย โดยมีการวิเคราะห์และให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับโครงสร้างและสถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ รวมทั้งมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับผู้เขียน อย่างไรก็ตาม รายงานการศึกษาฯ จะเน้นการศึกษาสถิติและขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานสหประชาชาติในเป็นรายหน่วยงาน รวมทั้งวิเคราะห์วิธีการเจาะและวิเคราะห์โครงสร้างตลาดสหประชาชาติสำหรับผู้ส่งออกในมุมมองของกระทรวงพาณิชย์ ในขณะที่ผู้เขียนมุ่งศึกษาโอกาส ปัญหา และอุปสรรคของกรมองค์การระหว่างประเทศในการดำเนินการในเรื่องนี้โดยวิเคราะห์จากข้อมูลภาพรวมและสถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติและการแสวงหาช่องทางการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนไทยเป็นหลัก

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

รายงานการศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาโอกาสของผู้ประกอบการไทย วิเคราะห์ช่องโหว่และความเป็นไปได้ในการนำกรอบยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานระดับประเทศ และระดับหน่วยงาน รวมทั้งแผนการดำเนินงานของภาครัฐและภาคเอกชนไทยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างศักยภาพและขยายสู่ทางการตลาดให้ผู้ประกอบการไทย มาบูรณาการกับมิติการดำเนินงานภายใต้กรอบความร่วมมือของสหประชาชาติ เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางที่กรมองค์การระหว่างประเทศจะสามารถบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยราชการไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างสู่ทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติแก่ผู้ประกอบการไทยอย่างเป็นรูปธรรมและครอบคลุมเศรษฐกิจฐานรากซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

²³ เบญจวรรณ รัตนประยูร, รายงานการศึกษาค้นคว้าส่วนบุคคลเพื่อพิจารณาดำรงตำแหน่งนักวิชาการพาณิชย์ 9 ข.ช. เรื่องการ เจาะตลาดองค์การสหประชาชาติ, กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์, กุมภาพันธ์ 2545.

บทที่ 3

ผลการศึกษา

3.1 ข้อมูลทั่วไปและสถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ

3.1.1 ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานของสหประชาชาติ (United Nations: UN) ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กองทุนและโครงการ (Funds and Programme) ทบวงการชำนาญพิเศษ (Specialized Agencies) และสำนักเลขาธิการสหประชาชาติ (UN Secretariat) มีความต้องการสินค้าและบริการที่หลากหลายสาขา (sector) สินค้ากว่า 20 ประเภท และกว่า 50 หมวด (segment) ของผลิตภัณฑ์ รวมเกือบ 13,000 รายการ ซึ่งจัดแบ่งตาม UN Standard Products and Services Code® (UNSPSC)²⁴ เพื่อตอบสนองภารกิจของแต่ละหน่วยงานซึ่งต่างก็ยึดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยแต่ละหน่วยงานมีอำนาจ (mandate) ในการจัดซื้อจัดจ้างของตนเอง โดยยึดหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) ความคุ้มค่าสูงสุดของเงิน (Best value of money) (2) ความเป็นธรรมและโปร่งใส (Accountability, integrity and transparency) (3) การแข่งขันอย่างเท่าเทียม (Fairness and effective competition) และ (4) ตรงตามความต้องการและผลประโยชน์ของหน่วยงานของสหประชาชาติ (Best interest of UN organizations concerned)

3.1.2 ระบบการจัดซื้อจัดจ้างแบบออนไลน์ หรือ United Nations Global Marketplace (UNGM)

ระบบ UNGM พัฒนามาจากระบบฐานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างรวม (Common Supplier Database) ซึ่งริเริ่มโดย Inter-Agency Procurement Service Office (IAPSO) เมื่อปี 2546 เพื่อปฏิรูประบบการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีเว็บไซต์กลางสำหรับการจัดซื้อจัดจ้าง ปัจจุบันการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติดำเนินการผ่านระบบ UNGM ร้อยละ 99 ดังนั้น UNGM จึงเปรียบเสมือนหน้าต่างหลัก (single window and one stop portal) ในการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ โดยหน่วยงานส่วนใหญ่ของสหประชาชาติรวมทั้งสำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติ (UN Secretariat) และเจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติกว่า 5,000 ราย

²⁴ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก <https://www.ungm.org/Public/UNSPSC>

มีการแสวงหาและสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการที่เสนอสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของหน่วยงานผ่านระบบ UNGM ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็สามารถตรวจสอบและรับแจ้งข่าวสารความต้องการสินค้าและบริการของหน่วยงานสหประชาชาติ และประกาศการจัดซื้อจัดจ้าง (Tender Alert Service) จากระบบ UNGM โดยต้องลงทะเบียนเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติผ่าน www.ungm.org ซึ่งให้บริการเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน จีน อารบิก รัสเซีย และโปรตุเกส โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ประกอบการมีสถานะเป็นผู้จัดหาสินค้าและบริการ (potential supplier) ของสหประชาชาติ โดยข้อมูลของผู้ประกอบการทั้งที่เป็นคู่ค้าใหม่และที่เคยทำธุรกิจกับสหประชาชาติจะถูกจัดเก็บในฐานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ โดยในแต่ละเดือนจะมีผู้ประกอบการกว่า 2,500-3,500 ราย ลงทะเบียนในระบบ UNGM อย่างไรก็ดี หน่วยงานของสหประชาชาติหลายหน่วยงาน อาทิ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UN Development Project: UNDP) องค์การเพื่อการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ (UN Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women: UN Women) สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UN High Commissioner on Refugee: UNHCR) และโครงการอาหารโลก (World Food Programme: WFP) เป็นต้น ก็มีระบบฐานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างของตนเอง ทำให้ผู้ประกอบการต้องลงทะเบียนในระบบของหน่วยงานนั้น ๆ โดยตรงอีกทางหนึ่งด้วย โดยสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ www.ungm.org/Shared/KnowledgeCenter/pages/VBS_UNA Agencies

อย่างไรก็ดี การลงทะเบียนในระบบ UNGM ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าผู้ประกอบการรายนั้น ๆ จะได้รับเลือกให้เป็นคู่ค้ากับหน่วยงานของสหประชาชาติเสมอไป เพียงแต่จะเป็นการช่วยเพิ่มโอกาสของผู้ประกอบการและเป็นช่องทางการเสนอขายสินค้าและบริการแบบ one stop service ให้หน่วยงานของสหประชาชาติพิจารณา

สหประชาชาติแบ่งระดับของการลงทะเบียนเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติใน UNGM เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) Basic Level สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมูลค่าต่ำกว่า 150,000 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งผู้ประกอบการต้องให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบริษัท หนังสือจดทะเบียนบริษัท ข้อมูลสำหรับติดต่อและรายการสินค้าและบริการซึ่งใช้รหัส (commodity code) ตาม UNSPSC

2) Level 1 สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมูลค่าสูงกว่า 150,000 ดอลลาร์สหรัฐ แต่ไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งนอกเหนือจากข้อมูลในข้อ 1 ผู้ประกอบการต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทที่เคยทำธุรกิจด้วยเพื่อใช้อ้างอิงอย่างน้อย 3 บริษัท

3) Level 2 สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมูลค่าสูงกว่า 500,000 ดอลลาร์สหรัฐขึ้นไป ซึ่งนอกเหนือจากข้อมูลในข้อ 1 และ 2 ผู้ประกอบการต้องให้ข้อมูลด้านสถานะการเงินของบริษัทด้วย

ทั้งนี้ ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติทุกรายจะต้องเริ่มลงทะเบียนในระบบ UNGM ในระดับ Basic Level โดยสามารถยกระดับการลงทะเบียนไปสู่ Level อื่น ๆ ได้ต่อไป

3.1.3 วิธีการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ

ผลการศึกษาพบว่า สหประชาชาติให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เป็นหลักการสำคัญของการจัดซื้อจัดจ้าง โดยใช้วิธีแสวงหาผู้ประกอบการหลายวิธี อาทิ การทำวิจัยข้อมูลการตลาด (โดยมีข้อกำหนดว่าจะต้องรวมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม องค์กรไม่แสวงหากำไร บริษัทที่มีเจ้าของกิจการเป็นสตรี และผู้ประกอบการที่มีการจ้างงานคนพิการ) การประกาศในระบบ UNGM การประกาศทางเว็บไซต์ของ UN Procurement Department (UNPD) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างให้สำนักเลขาธิการสหประชาชาติ (UN Secretariat) รวมทั้งปฏิบัติการด้านการรักษาสันติภาพ และเว็บไซต์ของหน่วยงานสหประชาชาติโดยตรง ทั้งในรูปแบบการขอทราบข้อมูล (Request for Information: RFI) และการขอให้ผู้ประกอบการแสดงความจำนงในการเสนอสินค้าและบริการ (Request for Expression of Interest: REOI) ทั้งนี้ ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติกำหนดจำนวนผู้ประกอบการขั้นต่ำ (short list) สำหรับการพิจารณาตามมูลค่าของสินค้าและบริการที่จะจัดซื้อจัดจ้าง ดังนี้ (1) จำนวนอย่างน้อย 10 ราย สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมูลค่าต่ำกว่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ (2) จำนวนอย่างน้อย 15 ราย สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมูลค่ามากกว่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ (3) จำนวนอย่างน้อย 5 ราย หรือไม่น้อยกว่า 3 ราย สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมูลค่าไม่เกิน 150,000 ดอลลาร์สหรัฐ ตามที่เจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างพิจารณาว่าเหมาะสม

สหประชาชาติมีวิธีการเชิญผู้ประกอบการ (Solicitation Method) 4 รูปแบบ โดยใช้หลักการประกวดราคาเป็นพื้นฐาน ดังนี้

1) Low Value Acquisition (LVA) สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่มีมูลค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ โดยเป็นสินค้าและบริการที่พร้อมจำหน่ายหรือให้บริการได้ทันที หรือเป็นสินค้าและบริการที่ไม่มีความซับซ้อน และต้องไม่ใช่อาวุธปืนและยุทโธปกรณ์ โลหิตหรือผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับโลหิต และซอฟต์แวร์เพื่อใช้ในระบบฐานข้อมูล อาทิ หนังสือพิมพ์ การอำนวยความสะดวกในการจัดประชุม การให้บริการด้านอาหารและการจัดเลี้ยง โรงแรมและห้องพัก การโฆษณา คอมพิวเตอร์และหลอดไฟ เครื่องคอมพิวเตอร์ การฝึกอบรม เป็นต้น โดยมีเกณฑ์พิจารณาจากผู้ประกอบการที่เสนอราคาต่ำที่สุดเป็นหลัก แต่ก็ต้องคำนึงถึงคุณภาพของสินค้าและบริการด้วย (ใช้เวลาพิจารณาประมาณ 2 สัปดาห์- 1 เดือน)

2) Request for Quotation (RFQ) สำหรับการจัดซื้อสินค้าและบริการที่มีมูลค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 150,000 ดอลลาร์สหรัฐ โดยเป็นสินค้าและบริการที่มีคุณสมบัติเฉพาะเจาะจง

อาทิ การผลิตสิ่งพิมพ์ อุปกรณ์ครัว การให้บริการด้านการจัดการประชุม อุปกรณ์รักษาความปลอดภัย เครื่องแบบ บริการซักแห้ง เป็นต้น โดยมีเกณฑ์พิจารณาจากผู้ประกอบการที่เสนอราคาต่ำที่สุดเป็นหลักสำคัญ แต่ก็ต้องคำนึงถึงคุณภาพของสินค้าและบริการด้วย (ใช้เวลาพิจารณาไม่เกิน 1 เดือน)

3) Invitation to Bid (ITB) สำหรับการจัดซื้อสินค้าและบริการที่มีมูลค่ามากกว่า 150,000 ดอลลาร์สหรัฐ โดยเป็นสินค้าและบริการที่สามารถระบุคุณลักษณะและปริมาณได้อย่างชัดเจน อาทิ คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ IT รถยนต์ เป็นต้น (ใช้เวลาพิจารณาประมาณ 1-2 เดือน)

4) Request for Proposal (RFP) สำหรับการจัดซื้อสินค้าและบริการที่มีมูลค่ามากกว่า 150,000 ดอลลาร์สหรัฐ โดยเป็นสินค้าและบริการที่ไม่สามารถระบุคุณลักษณะและปริมาณได้อย่างชัดเจน หรือมีเงื่อนไขความต้องการที่ซับซ้อน หรือต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อาทิ การก่อสร้าง การจัดนิทรรศการ การออกแบบระบบปฏิบัติการ เป็นต้น (ใช้เวลาพิจารณาประมาณ 1-2 เดือน)

ทั้งนี้ การจัดซื้อจัดจ้างผ่านวิธีการ LVAs และ RFQs ถือเป็นการจัดซื้อจัดจ้างแบบไม่เป็นทางการ มีความยืดหยุ่นมากกว่า และใช้เอกสารและเวลาในการพิจารณาน้อยกว่า นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังสามารถส่งข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริษัทฯ ไปยังหน่วยงานของสหประชาชาติซึ่งแสดงเจตจำนงในการซื้อสินค้าและบริการผ่านวิธี Expression of Interest (EOI) หรือ Request for EOI (REOI) เพื่อนำเสนอสินค้าและบริการ โดยผู้ประกอบการที่เสนอสินค้าและบริการให้สหประชาชาติจะต้องไม่ดำเนินการหรือเคยดำเนินการใด ๆ ที่ขัดกับ UN Supplier Code of Conduct ซึ่งครอบคลุมหลักการพื้นฐานของการเคารพสิทธิมนุษยชน การเคารพความยุติธรรมและความเป็นมนุษย์ และการเคารพความเสมอภาคระหว่างชายหญิง สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) โดยคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างของแต่ละหน่วยงานสหประชาชาติ จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วยคณะกรรมการด้านเทคนิค (Technical Evaluation Committee) และคณะกรรมการด้านการเงิน (Financial Evaluation Committee) จะเป็นผู้พิจารณาว่าผู้ประกอบการมีคุณสมบัติเหมาะสมตามหลักเกณฑ์หรือไม่ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการที่จะได้รับการพิจารณาให้เข้ารับการประกวดราคาจะต้องมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์พื้นฐานดังนี้

1) ยอมรับเงื่อนไขการชำระเงิน รูปแบบสัญญา และเงื่อนไขต่าง ๆ ของสหประชาชาติ

2) มีสถานะทางการเงินมั่นคง ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย หรือถูกฟ้องร้องให้เป็นบุคคลล้มละลาย

3) มีข้อมูลการประกอบธุรกิจที่ดีและเป็นที่ยอมรับ และไม่เคยเกี่ยวข้องกับการทุจริตการฉ้อโกง หรือมีพฤติกรรมที่ขัดต่อหลักจริยธรรม หรือการดำเนินการที่สร้างความเสียหายต่อการปฏิบัติการกิจของสหประชาชาติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน การปฏิบัติการ หรือชื่อเสียง

4) มีประสบการณ์และความสามารถทางเทคนิคสำหรับสินค้าและบริการนั้น ๆ
 5) มีความสามารถและประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการตรงตามปริมาณที่ต้องการ

6) ไม่มีการดำเนินธุรกิจที่ขัดกับหลักสากล 10 ประการของสหประชาชาติ
 7) ไม่เคยถูกเพิกถอนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพิกถอนจากการเป็นคู่ค้าของหน่วยงานสหประชาชาติ

8) ไม่มีการว่าจ้างหรือกำลังวางแผนจะว่าจ้างบุคลากรที่เคยเป็นเจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานสหประชาชาติซึ่งเคยมีการติดต่อประสานงานกับผู้ประกอบการอย่างน้อยในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ระหว่างที่บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ

ทั้งนี้ หน่วยงานสหประชาชาติใช้ระบบ e-Procurement ในการจัดซื้อจัดจ้างโดยผู้ประกอบการสามารถจัดส่งข้อเสนอเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติโดยวิธีการส่งข้อมูลแบบดิจิทัลผ่านระบบ UNGM ซึ่งเชื่อมต่อกับระบบ e-Procurement ของหน่วยงานสหประชาชาติ²⁵ หรือผ่านระบบ e-Procurement ของหน่วยงานสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง (Procurement Approving Committee) ของแต่ละหน่วยงานสหประชาชาติจะเป็นผู้พิจารณาตัดสินว่าจะจัดซื้อจัดจ้างจากผู้ประกอบการรายใด โดยจะมีการประกาศผลการพิจารณาและรายชื่อผู้ประกอบการที่ชนะการประมูลในเว็บไซต์ <http://www.un.org/Depts/ptd/> นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างจะมีหนังสือแจ้งผลการพิจารณา (Letter of Regret) ถึงผู้ประกอบการที่ไม่ผ่านการคัดเลือก รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่ไม่ผ่านการคัดเลือกมีหนังสือถึงฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตหรือเพื่อสอบถามข้อมูลและเหตุผลเพิ่มเติมที่ไม่ได้รับการคัดเลือกภายในเวลา 10 วันหลังจากได้รับหนังสือแจ้งผลการพิจารณา

อนึ่ง สหประชาชาติยังใช้หลักการที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) 2 ประการ เพื่อประกอบการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้าง ได้แก่

1) UN Global Compact (UNGC) ซึ่งเป็นการส่งเสริมเครือข่ายภาคประชาชนโดยสมัครใจเพื่อสนับสนุนและเรียกร้องให้ภาคธุรกิจยอมรับและนำหลักการของสหประชาชาติ 10 ประการ ซึ่งครอบคลุมด้านสิทธิมนุษยชน มาตรฐานแรงงาน สิ่งแวดล้อม และการต่อต้านการทุจริต ไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ

²⁵ ปัจจุบัน หน่วยงานสหประชาชาติ จำนวน 14 แห่ง เชื่อมต่อระบบ e-Procurement กับระบบ UNGM ได้แก่ FAO, IFAD, ILO, PAHO, UN Secretariat, UNESCO, UNICEF, UNOPS, UNRAWA, WIPO, WTO, WMO, WHO

2) Sustainable Procurement หรือการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนโดยดำเนินกิจกรรมการจัดซื้อจัดจ้างซึ่งคำนึงถึง (1) ความคุ้มค่าทางการเงิน (2) ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้น Green Procurement หรือการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการผลิต (3) ประเด็นด้านสังคม โดยให้ความสำคัญกับการจัดความยากจน เงื่อนไขแรงงาน และหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานของสหประชาชาติ ร้อยละ 86.4 ให้ความสำคัญกับการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะประเด็นสิ่งแวดล้อม โดยในปี 2563 หน่วยงานสหประชาชาติ ร้อยละ 92.3 นำประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมมาประกอบการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างด้วย และนับตั้งแต่ปี 2561 พบว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการนำประเด็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2563 ผู้ประกอบการที่เป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติซึ่งมีแนวปฏิบัติที่ครอบคลุมการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีสัดส่วนร้อยละ 66.7 สูงขึ้นจากปี 2562 ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 51.3 และร้อยละ 30.8 ในปี 2561²⁶ ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันรัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียว โดยมีแผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560-2579 (Sustainable Consumption and Production Roadmap 2017-2036: SCP Roadmap 2017-2036) และพัฒนาแผนปฏิบัติการ 5 ปี ว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนตามกรอบการดำเนินงานระยะ 10 ปี ว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างและพัฒนากลไกการดำเนินงานและความร่วมมือด้านการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงทุกภาคส่วน²⁷ โดยมีการขับเคลื่อนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อาทิ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม โดยข้อมูล ณ สิ้นเดือนพฤษภาคม 2563 มีสถานประกอบการที่ผ่านการรับรองเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว จำนวน 39,470 แห่ง²⁸ โดยกระทรวงอุตสาหกรรมมีนโยบายผลักดันให้โรงงานอุตสาหกรรมทั่วประเทศ กว่า 70,000 โรงงาน พัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) ภายในปี 2568²⁹ ซึ่งน่าจะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินการของภาคธุรกิจไทยสอดคล้องกับการหลักการ Sustainable Procurement ของสหประชาชาติมากขึ้น

²⁶ United Nations Office for Project Services (UNOPS), 2020 Annual Statistic Report on United Nations Procurement, (Denmark, July 2021).

²⁷ กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, การทบทวนการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติโดยสมัครใจของไทย, (2562)

²⁸ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว, [ออนไลน์], 8 สิงหาคม 2564.

²⁹ ผู้จัดการออนไลน์, สุริยะสั่ง กรอ. ดัน 7 หมื่นโรงงานสู่อุตสาหกรรมสีเขียวในปี 2568, [ออนไลน์], 8 สิงหาคม 2564.

นอกจากนี้ นับตั้งแต่ปี 2559 สหประชาชาติยังส่งเสริมให้หน่วยงานสหประชาชาติใช้รูปแบบการจัดซื้อจัดจ้างแบบ Collaborative Procurement เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและการรับบริการที่ดีกว่า รวมทั้งลดปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างซ้ำซ้อน โดยในปี 2563 หน่วยงานสหประชาชาติ จำนวน 34 หน่วยงาน จาก 39 หน่วยงาน ใช้วิธีการจัดซื้อจัดจ้างแบบ Collaborative Procurement ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2562 ซึ่งมีจำนวน 27 หน่วยงาน โดยหมวดสินค้าและบริการหลักที่มีการจัดซื้อจัดจ้างโดยใช้วิธี Collaborative Procurement ได้แก่ อุปกรณ์ IT และการสื่อสาร การเดินทาง การจัดเก็บเอกสาร และบริการไปรษณีย์ และการบริหารจัดการ โดยประเทศที่เป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ ได้แก่ ราชอาณาจักรเดนมาร์ก สหรัฐอเมริกา และสมาพันธรัฐสวิส³⁰ ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ทั้งสามประเทศเป็นประเทศที่มีหน่วยงานสหประชาชาติตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก และสินค้าและบริการที่มีการจัดซื้อจัดจ้างก็เป็นสินค้าและบริการที่ใช้สำหรับการดำเนินงานทั่วไปของหน่วยงานสหประชาชาติ ในกรณีนี้ ประเทศไทย ซึ่งมี comparative advantage ของการเป็นศูนย์กลางขององค์การระหว่างประเทศในภูมิภาคและมีหน่วยงานสหประชาชาติตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก จึงน่าจะมีช่องทางส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างในลักษณะ Collaborative Procurement กับหน่วยงานสหประชาชาติที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยได้เช่นกัน

3.1.4 สถิติการจัดซื้อจัดจ้าง

จากการศึกษารายงานการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีของสหประชาชาติ (Annual Statistical Report on UN Procurement: ARP) พบว่า ในช่วงระหว่างปี 2554-2563 สินค้าและบริการที่สหประชาชาติจัดซื้อจัดจ้างมีมูลค่าสูงขึ้นทุกปี โดยหมวดสินค้าและบริการที่หน่วยงานของสหประชาชาติจัดซื้อจัดจ้างสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ เวชภัณฑ์ ยาคุมกำเนิด และวัคซีน บริการด้านการขนส่งคลังสินค้า และบริการไปรษณีย์ ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม การบริหารจัดการและงานบริหาร และบริการอาคารสำนักงานและการบริหารจัดการอาคาร³¹

³⁰ United Nations Office for Project Services (UNOPS), 2020 Annual Statistic Report on United Nations Procurement, (Denmark, July 2021)

³¹ Ibid.

ภาพที่ 2 สถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ ระหว่างปี 2554-2563

ที่มา: 2020 Annual Statistic Report on UN Procurement

โดยรายงาน ARP ฉบับล่าสุด (2563) ระบุว่า ผู้ประกอบการจากประเทศทั่วโลก จำนวน 215 ประเทศ มีการจัดซื้อจัดจ้างกับสหประชาชาติ โดยในปี 2563 มูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานสหประชาชาติ จำนวน 39 หน่วยงาน³² ผ่านระบบ UNGM เท่ากับ 22.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แบ่งเป็นการจัดซื้อสินค้า เท่ากับ 11.74 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และบริการ เท่ากับ 10.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างที่สูงที่สุดของสหประชาชาติในช่วง 10 ที่ผ่านมา โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2562 จำนวน 2.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือสูงขึ้นร้อยละ 12.3 ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์และอุปกรณ์ทดสอบการติดเชื้อเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UN Children's Emergency Fund: UNICEF) องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UN Development Program: UNDP) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีการจัดซื้อจัดจ้างจากประเทศกำลังพัฒนา ประเทศเศรษฐกิจเปลี่ยนผ่าน และประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจำนวนมากที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้ สาขาสินค้าและบริการที่สหประชาชาติจัดซื้อจัดจ้างสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่

³² ECLAC, ESCAP, ESCWA, FAO, IAEA, IFAD, ILO, IMO, IOM, ITC, ITU, OPCW, PAHO, UN Women, UNAIDS, UNAKRT, UNDP, UNECA, UNESCO, UNFCCC, UNFPA, UNHCR, UNICEF, ICTY, UNIDO, UNOG, UNON, UNOPS, UNOV, UNPD, UNRWA, UNU, UNV, UNWTO, UPU, WEP, WHO, WIPO, WMO

สาธารณสุข ก่อสร้าง วิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ อาหารและการเกษตร การเดินทางและคลังสินค้า และการบริหารและบริการ โดยส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 62 คิดเป็นมูลค่า 13.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นการซื้อจัดจ้างจากผู้ประกอบการในประเทศกำลังพัฒนา ประเทศเศรษฐกิจเปลี่ยนผ่าน และประเทศพัฒนาน้อยที่สุด นอกจากนี้ มีสถิติที่น่าสนใจว่า หน่วยงานของสหประชาชาติมีการซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการจากประเทศในภูมิภาคเอเชียสูงที่สุดต่อเนื่องกัน โดยในปี 2563 คิดเป็นมูลค่า 7.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 33.6 รวมทั้งมีการซื้อจัดจ้างเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กับประเทศในภูมิภาคเอเชียสูงที่สุด คิดเป็นมูลค่า 764.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 48.8³³

3.1.4.1 ประเทศที่มีมูลค่าการซื้อจัดจ้างกับสหประชาชาติสูงที่สุด 5 อันดับแรก ในปี 2563

- 1) สหรัฐอเมริกา มูลค่า 1.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสาขาที่มีการซื้อจัดจ้างสูงที่สุดคืออุปกรณ์เพื่อการทดลองและวิจัยทางวิทยาศาสตร์
- 2) ราชอาณาจักรเดนมาร์ก มูลค่า 1.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสาขาที่มีการซื้อจัดจ้างสูงที่สุดคืออุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 3) สาธารณรัฐประชาชนจีน มูลค่า 1.0 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสาขาที่มีการซื้อจัดจ้างสูงที่สุดคืออุปกรณ์ทางการแพทย์
- 4) สาธารณรัฐอินเดีย มูลค่า 947 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสาขาที่มีการซื้อจัดจ้างสูงที่สุดคืออุปกรณ์เพื่อการทดลองและวิจัยทางวิทยาศาสตร์
- 5) สาธารณรัฐอาหรับเอมิเรตส์ มูลค่า 790.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสาขาที่มีการซื้อจัดจ้างสูงที่สุดคืออุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เคมีและปิโตรเลียม

3.1.4.2 ประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีมูลค่าการซื้อจัดจ้างกับสหประชาชาติสูงที่สุด 5 อันดับแรกในปี 2563

³³ United Nations Office for Project Services (UNOPS), 2020 Annual Statistic Report on United Nations Procurement, (Denmark, July 2021)

ตารางที่ 1 สถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติกับประเทศสมาชิกอาเซียนในปี 2563

ประเทศ	จำนวน ผู้ประกอบการ ที่ลงทะเบียน ใน UNGM	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ)	หมวดสินค้าและบริการ ที่มูลค่าจัดซื้อจัดจ้างสูงสุด 3 อันดับแรก	หน่วยงานที่ จัดซื้อจัดจ้าง มากที่สุด 3 อันดับแรก
สาธารณรัฐสิงคโปร์	752	206.29	1. ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม 2. เวชภัณฑ์ ยาคุมกำเนิดและวัคซีน 3. บริการอาคารสำนักงานและการ บริหารจัดการอาคาร	1. WFP 2. UNICEF 3. WHO
สาธารณรัฐ อินโดนีเซีย	802	95.99	1. การบริหารจัดการและงานบริหาร 2. เวชภัณฑ์ ยาคุมกำเนิด และวัคซีน 3. บริการด้านการขนส่ง คลังสินค้า และบริการไปรษณีย์	1. UNICEF 2. IOM 3. UNDP
สาธารณรัฐแห่ง สหภาพเมียนมา	1,381	79.53	1. ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม 2. การบริหารจัดการและงานบริหาร 3. การบริการด้านสุขภาพ	1. WFP 2. UNOPS 3. UNICEF
ประเทศไทย	1,867	63.28	1. การบริหารจัดการและงานบริหาร 2. การเดินทาง อาหาร และที่พัก 3. วิศวกรรมและการค้นคว้าวิจัย	1. UNHCR 2. UNESCAP 3. UNDP
สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	911	59.34	1. การบริหารจัดการและงานบริหาร 2. วิศวกรรมและการค้นคว้า 3. บริการด้านการศึกษาและการ ฝึกอบรม	1. IOM 2. UNICEF 3. UNOPS

3.1.4.3 การจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติกับประเทศไทยระหว่างปี 2561-2563
(a) สถิติการจัดซื้อจัดจ้าง

ตารางที่ 2 สถิติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติกับประเทศไทย ระหว่างปี 2561-2563

ปี	มูลค่าสินค้าและบริการ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	หมวดสินค้าและบริการ 5 อันดับแรก	มูลค่าน้อย/ มากกว่า 1 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ	จำนวนผู้ประกอบการ ที่ลงทะเบียนใน UNGM และ ผู้ประกอบการที่เป็นคู่ ค้ากับสหประชาชาติ	หน่วยงานที่ จัดซื้อจัดจ้าง มากที่สุด 3 อันดับแรก
2561	76.92 (สินค้า 18.92 บริการ 58)	1. การบริหารจัดการและงาน บริหาร 2. การเดินทาง อาหาร และที่พัก 3. บริการอาคารสำนักงานและ การบริหารจัดการอาคาร 4. บริการด้านการขนส่ง คลังสินค้า และบริการไปรษณีย์ 5. เวชภัณฑ์ ยาคุมกำเนิด และ วัคซีน	น้อยกว่า ร้อยละ 60.7 มากกว่า ร้อยละ 39.3	- ลงทะเบียน 1,336 ราย - เป็นคู่ค้า 1,667 ราย	1. UNESCAP 2. IOM 3. UNDP
2562	85.05 (สินค้า 14.74 บริการ 70.31)	1. การบริหารจัดการและงาน บริหาร 2. การเดินทาง อาหาร และที่พัก 3. บริการด้านการขนส่ง คลังสินค้า และบริการไปรษณีย์ 4. บริการอาคารสำนักงานและ การบริหารจัดการอาคาร 5. เวชภัณฑ์ ยาคุมกำเนิด และ วัคซีน	น้อยกว่า ร้อยละ 48.8 มากกว่า ร้อยละ 51.2	- ลงทะเบียน 1,542 ราย - เป็นคู่ค้า 1,779 ราย	1. UNESCAP 2. UNHCR 3. UNDP
2563	63.28 (สินค้า 14.47 บริการ 48.81)	1. การบริหารจัดการและงาน บริหาร 2. การเดินทาง อาหาร และที่พัก 3. วิศวกรรมและการค้นคว้าวิจัย 4. บริการด้านสิ่งแวดล้อม 5. อุปกรณ์ทางการแพทย์	น้อยกว่า ร้อยละ 57.1 มากกว่า ร้อยละ 42.9	- ลงทะเบียน 1,867 ราย - เป็นคู่ค้า 1,434 ราย	1. UNHCR 2. UNESCAP 3. UNDP

จากการศึกษามีข้อสังเกตว่า จำนวนผู้ประกอบการไทยที่ลงทะเบียนในระบบ UNGM เพิ่มสูงขึ้นติดต่อกันนับตั้งแต่ปี 2561 และมีจำนวนมากที่สุดในประเทศสมาชิก

อาเซียน³⁴ ในขณะที่สาธารณรัฐสิงคโปร์มีผู้ประกอบการลงทะเบียนใน UNGM เพียง 752 ราย แต่มีมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างกับสหประชาชาติสูงที่สุด โดยสินค้าที่สหประชาชาติ (โครงการอาหารโลก หรือ World Food Programme: WFP) จัดซื้อจากสาธารณรัฐสิงคโปร์มากที่สุดติดต่อกันนับตั้งแต่ปี 2560 คือ ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องมือ ทั้งนี้ จากการสอบถามข้อมูลเป็นการภายในจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างของ WFP พบว่า สำนักงาน WFP ที่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นสำนักงานระดับภูมิภาค (regional office) มีหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างสินค้าประเภทข้าว ปลากระป๋อง และบิสกิต เพื่อจัดส่งไปยังประเทศในภูมิภาคแอฟริกาและตะวันออกกลาง โดยใช้วิธีเปิดประมูลจากทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้ประกอบการไทยยังไม่ได้เป็นคู่ค้าของ WFP ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ อาทิ ปัญหาในการจัดทำเอกสารภาษาอังกฤษเพื่อประกอบการพิจารณาของ WFP เนื่องจากมีผู้ประกอบการไทยหลายรายไม่ติดต่อกับหลังจากรที่ WFP ขอให้ส่งเอกสารประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม และราคาสินค้าซึ่งยังไม่ competitive เมื่อเทียบกับผู้ประกอบการจากประเทศอื่น รวมทั้ง WFP มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อสินค้าประเภทอาหารที่ค่อนข้างเข้มงวด โดยเฉพาะมาตรการความปลอดภัยด้านอาหาร (food safety)

จากการศึกษาพบว่า การจัดซื้อจัดจ้างจากประเทศไทยในช่วงปี 2556-2563 ส่วนใหญ่เป็นภาคการบริการ โดยมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างที่สหประชาชาติจัดซื้อจัดจ้างจากประเทศไทยลดลงอย่างมีนัยสำคัญในปี 2563 โดยเป็นการลดลงครั้งแรกนับตั้งแต่ปี 2559 ซึ่งน่าจะเป็นผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งทำให้การจัดซื้อจัดจ้างด้านการเดินทาง อาหาร และที่พัก ซึ่งเป็นหมวดสินค้าและบริการที่มีการจัดซื้อจัดจ้างจากหน่วยงานสหประชาชาติ โดยเฉพาะมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างโดยคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific: UNESCAP) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่จัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการจากผู้ประกอบการไทย ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีมูลค่าเพียง 2.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2563 เมื่อเทียบกับ 15.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2562 และ 13.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2561 อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า โดยที่สินค้าและ

³⁴ สาขาของผู้ประกอบการไทยที่ลงทะเบียนใน UNGM ได้แก่ 1) Travel, Food, and Lodging 2) Transportation, Storage, and Mail Services 3) Structures, Construction Components 4) Public Sector Related Services 5) Public Order and Security Services 6) Printing, Photo, and AV Equipment 7) Power Generation Machinery 8) Politics and Civic Affairs Services 9) Management and Admin Services 10) Industrial Manufacturing Services 11) Industrial Cleaning Services 12) IT and Communication Equipment 13) Health Care Services 14) Furniture 15) Financial and Insurance Services 16) Engineering and Research Services 17) Editorial, Design, and Graphic Services 18) Distribution Equipment 19) Building and Maintenance Services

บริการที่สหประชาชาติต้องการส่วนใหญ่เป็นสินค้าและบริการที่ผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมสินค้าเกษตร ชิ้นส่วนอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ และการบริหารจัดการ กอปรกับ ปัจจุบันรัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคตโดยใช้นวัตกรรม (Innovation-driven Economy) ตามนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งรวมถึงอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร นอกจากนี้ การมีทำเลที่ตั้งและระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมแก่การเป็นฐานการผลิตและการกระจายสินค้าในภูมิภาค ประเทศไทยจึงมีช่องทางและศักยภาพในการขยับตัวขึ้นเป็นประเทศคู่ค้าหลักของสหประชาชาติในอาเซียนได้

(b) หน่วยงานสหประชาชาติที่จัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการจากผู้ประกอบการไทย

จากการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ปี 2558-2563 UNESCAP สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UN High Commissioner for Refugees: UNHCR) และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UN Development Programme: UNDP) เป็นหน่วยงานที่มีการจัดซื้อจัดจ้างจากประเทศไทยที่มีมูลค่าเกินกว่า 30,000 ดอลลาร์สหรัฐ สูงที่สุด โดยสาขาสินค้าและบริการที่มีการจัดซื้อจัดจ้างจากประเทศไทย 4 อันดับแรก ได้แก่ การบริหารจัดการและงานบริหาร การเดินทาง อาหาร และที่พัก บริการอาคารสำนักงานและการบริหารจัดการอาคาร และบริการคมนาคมขนส่ง โดยสาขาสินค้าและบริการที่กำลังเป็นที่สนใจมากขึ้นคือหมวดเทคโนโลยีสารสนเทศและซอฟต์แวร์ ทั้งนี้ หมวดสินค้าและบริการที่จัดซื้อจัดจ้างในปี 2563 แยกเป็นรายหน่วยงาน มีดังนี้

ตารางที่ 3 หน่วยงานสหประชาชาติและหมวดสินค้าและบริการที่มีการจัดซื้อจัดจ้างจากผู้ประกอบการไทย ในปี 2563

หน่วยงาน	หมวดสินค้าและบริการที่จัดซื้อจัดจ้าง 5 อันดับแรก
1. UNESCAP	1. การเดินทาง อาหาร และที่พัก 2. บริการทำความสะอาด 3. การบริหารจัดการ 4. การบริการสาธารณะ 5. บริการสาธารณสุข
2. UNHCR	1. วิศวกรรมและการค้นคว้าวิจัย 2. การบริหารจัดการ 3. รถยนต์และส่วนประกอบ

หน่วยงาน	หมวดสินค้าและบริการที่จัดซื้อจัดจ้าง 5 อันดับแรก
	4. กระเป๋าเดินทางและของใช้ส่วนตัวที่เกี่ยวกับการเดินทาง (survival kits) 5. การพิมพ์เอกสาร รูปภาพ และอุปกรณ์ AV
3. UNDP	1. การบริหารจัดการ 2. การบริการด้านสิ่งแวดล้อม 3. การเดินทาง อาหาร และที่พัก 4. อุปกรณ์การแพทย์ 5. การบริการอื่น ๆ ที่ไม่เฉพาะเจาะจง

อนึ่ง UNESCAP เป็นสำนักงานภูมิภาคภายใต้คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติซึ่งตั้งอยู่ในประเทศไทยและมีการกิจหลักในการส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและทั่วถึงในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก โดยการให้ข้อมูลข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การพัฒนาศักยภาพและความช่วยเหลือทางวิชาการ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างประเทศสมาชิก³⁵ ใน 8 สาขา ประกอบด้วย (1) Macroeconomic Policy and Financing for Development (2) Trade, Investment and Innovation (3) Transport (4) Statistics (5) Social Development (6) Environment and Development (7) ICT and Disaster Risk Reduction และ (8) Energy โดยมีเป้าประสงค์เพื่อบรรลุเป้าหมายวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda on Sustainable Development) ในการนี้ UNESCAP จึงไม่ได้จัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการเฉพาะภารกิจในประเทศไทย แต่ยังรวมถึงหน่วยงานภายใต้ UNESCAP ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก รวมทั้งเป็นผู้จัดซื้อจัดจ้างให้สำนักงานประจำประเทศไทยของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UN Environment Programme: UNEP), UN Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR), สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the High Commissioner for Human Rights: OHCHR), UN Office for Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA) และสำนักงานของทีมสหประชาชาติในประเทศไทย (UN Country Team in Thailand) จึงถือเป็น “ตลาด” ที่น่าสนใจและเข้าถึงได้ง่ายของผู้ประกอบการไทย โดยสินค้าและบริการที่ UNESCAP มีแผนจัดซื้อจัดจ้างในปี 2564 ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์สำนักงาน การติดตั้งระบบเครือข่ายดิจิทัลและคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และระบบที่เกี่ยวข้องกับการประชุม การติดตั้งระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแบบดิจิทัล ทั้งนี้ ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะ

³⁵ UNESCAP มีสมาชิก จำนวน 53 ประเทศ และสมาชิกสมทบ (associate members) จำนวน 9 แห่ง ทั้งนี้ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ESCAP Members and Associate Members | ESCAP (unescap.org)

เป็นคู่ค้ากับ UNESCAP ต้องลงทะเบียนในระบบ UNGM โดยสามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างของ UNESCAP ผ่านทาง <https://www.unescap.org/procurement>

สำหรับผู้ประกอบการที่สนใจเป็นคู่ค้ากับ UNHCR จะต้องลงทะเบียนในระบบการจัดซื้อจัดจ้างของ UNHCR อีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากลงทะเบียนในระบบ UNGM ผ่านทาง www.unhcr.org/supply ทั้งนี้ UNHCR มีภารกิจหลักด้านการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม อาทิ สุขอนามัย น้ำดื่ม อาหาร แก่ผู้ลี้ภัย (refugees) ผู้หนีภัย (displaced persons) และผู้ไร้รัฐ (stateless) ซึ่งเป็นผลจากสถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมือง สินค้าหลักที่ UNHCR จัดซื้อจัดจ้าง ได้แก่ อุปกรณ์การเกษตร ผ้าห่ม เสื้อผ้า ยาและเวชภัณฑ์ เชื้อเพลิง ปิมน้ำ และเครื่องปั่นไฟ อุปกรณ์ IT และการสื่อสาร ที่นอน และถุงนอน เต็นท์ อุปกรณ์ทำครัวและเตา โคมไฟพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น ส่วนบริการหลักที่ UNHCR จัดซื้อจัดจ้าง ได้แก่ การทำความสะอาด การก่อสร้าง การบริการสาธารณสุข การติดตั้งระบบไฟฟ้า การประกันภัย บริการด้าน IT และการสื่อสาร การเช่าสำนักงาน การไปรษณีย์ บริการด้านการแพทย์และการอพยพ การซ่อมถนน การจัด workshop และการฝึกอบรม การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น³⁶

สำหรับการเป็นคู่ค้ากับ UNDP ผู้ประกอบการต้องลงทะเบียนในระบบการจัดซื้อจัดจ้างของ UNDP ผ่านทาง <https://www.th.undp.org/content/thailand/en/home/jobs--procurement.html> ซึ่ง UNDP มีการจัดทำข้อมูลประกาศข้อเสนอการจัดซื้อจัดจ้างเป็นภาษาไทย ด้วย ทั้งนี้ UNDP มีภารกิจหลักในการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาร่วมกับรัฐบาล โดยการสนับสนุนและผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีและเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ สู่เครือข่ายการเสริมสร้างองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดี และสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยเน้นหลักธรรมาภิบาล การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย การป้องกันและฟื้นฟูในสถานการณ์ฉุกเฉิน การพัฒนาอย่างยั่งยืนและทั่วถึงโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความเสมอภาคทางเพศ สินค้าหลักส่วนใหญ่ที่ UNDP จัดซื้อจัดจ้าง ได้แก่ อุปกรณ์ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์โทรคมนาคม อุปกรณ์สำหรับใช้ในห้องทดลอง อุปกรณ์การแพทย์ อุปกรณ์สำนักงาน เครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า ที่พักและอุปกรณ์ก่อสร้าง เป็นต้น ส่วนบริการหลักที่ UNDP จัดซื้อจัดจ้าง ได้แก่ บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ บริการด้านการศึกษาและการฝึกอบรม การพิมพ์ การออกแบบ การคมนาคมขนส่ง การขนส่งสินค้า การทดลองทางเภสัชกรรม การแปล การให้คำปรึกษา เป็นต้น³⁷

³⁶ <https://www.ungm.org/Shared/KnowledgeCenter/Document?widgetId=4167&documentId=833197>

³⁷ Procurement | United Nations Development Programme (undp.org)

อนึ่ง ปัจจุบัน สหประชาชาติมีนโยบายให้อำนาจกับสำนักงานภูมิภาค (regional office) และสำนักงานประจำประเทศ (country office) มีอำนาจในการจัดซื้อจัดจ้างมากขึ้น อาทิ กำหนดให้ UNESCAP มีอำนาจในการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่มีมูลค่าไม่เกิน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อการจัดซื้อจัดจ้าง 1 ครั้ง ในขณะที่ UNDP มีอำนาจในการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่มีมูลค่าไม่เกิน 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อการจัดซื้อจัดจ้าง 1 ครั้ง เพิ่มขึ้นจากปี 2549 ซึ่งสำนักงานภูมิภาคมีวงเงินสำหรับการจัดซื้อจัดจ้างไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งส่งผลให้สำนักงานภูมิภาคและสำนักงานประจำประเทศมีความคล่องตัวในการจัดซื้อจัดจ้างมากขึ้น ในขณะเดียวกัน วงเงินในการจัดซื้อจัดจ้างที่สำนักงานประจำประเทศ (country office) สามารถอนุมัติได้ในแต่ละครั้งจะแตกต่างกันไปตามหน่วยงาน

จากการศึกษาพบว่า สหประชาชาติให้โอกาสผู้ประกอบการทั้งรายใหญ่ และรายย่อยในการเสนอขายสินค้าและบริการอย่างเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่น บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด ซึ่งเป็นโรงพิมพ์ที่มีทุนจดทะเบียนเพียง 4,000,000 บาท ประสบความสำเร็จในการเป็นคู่ค้ากับ สหประชาชาติมากกว่า 20 ปี โดยรับจ้างผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ อาทิ นามบัตร สติกเกอร์ บัตรเชิญ ของจดหมาย ไปสเตอร์สมุดโน้ต จดหมายข่าว และรายงาน ให้หน่วยงานสหประชาชาติในประเทศไทยกว่า 10 หน่วยงาน อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญของผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะ SMEs คือ ความสามารถในการสื่อสารและจัดทำเอกสารภาษาอังกฤษ คุณภาพสินค้าและบริการ ความสามารถในการผลิตและสาขายสินค้าและบริการที่เป็นที่ต้องการของสหประชาชาติตาม UNSPSC ประสบการณ์จำหน่ายสินค้ากับต่างประเทศ และการส่งมอบสินค้าตรงตามกำหนดเวลา นอกจากนี้ ปัญหาเงินทุนสำรองก็เป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากตามระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง หน่วยงานของสหประชาชาติจะไม่มีการออกตราสารเครดิต (Letter of Credit: L/C) หรือหนังสือค้ำประกันจากธนาคารในการชำระหนี้ และการวางเงินมัดจำล่วงหน้าจะต้องมีการพิจารณาเป็นรายกรณีและภายใต้เงื่อนไขที่จำกัด โดยหน่วยงานของ สหประชาชาติหลายหน่วยงาน อาทิ UNESCAP ก็ไม่มีนโยบายวางเงินมัดจำล่วงหน้า ทั้งนี้ โดยทั่วไป สหประชาชาติจะชำระเงินค่าสินค้าและบริการให้ผู้ประกอบการภายใน 30 วัน หลังจากได้รับสินค้าและบริการ และตรวจสอบสินค้าและการให้บริการครบถ้วนแล้ว

3.2 การดำเนินการของกรมองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทย เป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดในการดำเนินโครงการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับ สหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยเป็นความริเริ่มของนายอัษฎา ชัยนาม เมื่อปี 2540 ขณะดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยโดยเฉพาะนักธุรกิจเห็นประโยชน์ของสหประชาชาติในเชิงรูปธรรมมากขึ้น

และใช้ประโยชน์จากการที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกที่แข็งขันและสร้างสรรค์ของสหประชาชาติ ซึ่งศูนย์พาณิชย์กรรม ณ นครนิวยอร์ก เป็นหน่วยงานที่นำความคิดริเริ่มดังกล่าวไปสานต่อ โดยมีการจัดสัมมนาให้ข้อมูลการทำธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยที่กรุงเทพฯ ครั้งแรกเมื่อเดือน พฤษภาคม 2540 และต่อมากรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ รับเป็นผู้ดำเนินการต่อ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลพบว่า นับตั้งแต่ปี 2549 กระทรวงการต่างประเทศ โดยกรมองค์การระหว่างประเทศกลายเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินโครงการจัดการสัมมนาและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยทำธุรกิจกับสหประชาชาติ โดยในช่วงแรก มีการจัดการสัมมนาฯ ร่วมกับสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และในปี 2551 2553 2556 2558 2560 และ 2563 กรมองค์การระหว่างประเทศเป็นเจ้าภาพการจัดการสัมมนาฯ เพียงผู้เดียว โดยมีการเชิญผู้แทนจากหน่วยงานสหประชาชาติ อาทิ UNPD UNESCAP และ UNDP มาให้ข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบวิธีการและขั้นตอนการทำธุรกิจและการจัดซื้อจัดจ้างกับสหประชาชาติ โดยมีผู้ประกอบการไทยหลากหลายสาขาเข้าร่วมการสัมมนาฯ ในแต่ละครั้ง ประมาณ 80-150 ราย อาทิ อาหารและเครื่องดื่ม อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือเกษตรกรรม อุปกรณ์ก่อสร้าง อุปกรณ์สำนักงาน ยาและเวชภัณฑ์ สิ่งพิมพ์ โดยส่วนใหญ่เป็น SMEs นอกจากนี้ เมื่อปี 2550 มีการจัดให้รองเลขาธิการสหประชาชาติฝ่ายบริหาร พบหารือกับผู้ประกอบการไทยเพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการไทยกับผู้บริหารระดับสูงของสหประชาชาติ ทั้งนี้ รูปแบบของการสัมมนาฯ ในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา จะเน้นการให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการของสหประชาชาติ หมวดสินค้าและบริการที่เป็นที่สนใจของสหประชาชาติ และการลงทะเบียนในระบบ UNGM โดยเมื่อปี 2550 กรมองค์การระหว่างประเทศเคยจัดทำและบรรจุข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างกับสหประชาชาติ รวมทั้งขั้นตอนการลงทะเบียนในระบบ UNGM ในเว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศแต่เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศมีการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลใหม่ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาข้อมูลดังกล่าวจึงสูญหายไปจากระบบฐานข้อมูลปัจจุบัน

นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่า มีการจัดการสัมมนาฯ ในปี 2563 จำนวน 2 ครั้ง ในเดือนกรกฎาคมและธันวาคม 2563 โดยเป็นการจัดการสัมมนาฯ ซึ่งมีการขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมหลายภาคส่วนและมีรูปแบบที่แตกต่างจากที่ผ่านมา ซึ่งนอกจากจะเชิญผู้ประกอบการไทยรวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อาทิ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย และสมาคมการค้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมยังมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์เป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมงาน โดยเชิญประธานเจ้าหน้าที่บริหารมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ และผู้ประกอบการ SMEs มาบอกเล่าประสบการณ์และเทคนิคในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติ รวมทั้งมีการขยายกลุ่มเป้าหมายซึ่งเดิมเน้นแต่ภาคธุรกิจ โดยเชิญวิสาหกิจเพื่อ

สังคมและกรมพัฒนาชุมชน เข้าร่วมงานด้วย เพื่อขยายกลุ่มผู้ประกอบการให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการสร้างความเจริญและกระจายรายได้ให้ทุกภาคส่วน ซึ่งผลจากการสัมมนาฯ สามารถผลักดันให้บริษัท ดอยคำผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด ลงทะเบียนเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติผ่าน ระบบ UNGM และมีผู้ประกอบการไทยที่เข้าร่วมการสัมมนาฯ ในปี 2563 ลงทะเบียนในระบบ UNGM จำนวน 60 บริษัท โดยนาง Anne Matthews ผู้อำนวยการฝ่ายงานบริหาร UNESCAP ในขณะนั้น กล่าวว่า การสัมมนาฯ เป็นเวทีสำคัญให้ผู้ประกอบการไทยใช้เป็นช่องทางการนำเสนอ สินค้าและบริการให้หน่วยงานสหประชาชาติ และในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ UNESCAP สามารถขยาย ฐานคู่ค้ากับภาคธุรกิจไทยได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง UNESCAP ได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวน 40.019 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับดำเนินโครงการก่อสร้างอาคารเพื่อรับมือกับแผ่นดินไหว หรือ Seismic Mitigation Project (SMP) ในช่วงปี 2560-2566 ซึ่งจะมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ระบบโครงสร้างหลักของอาคาร รวมทั้งระบบไฟฟ้า ระบบวิศวกรรม และระบบการประปา จึงเป็น โอกาสที่สำคัญของผู้ประกอบการไทยสาขาการก่อสร้าง อุปกรณ์สำนักงานและเฟอร์นิเจอร์ รวมทั้ง บริการขนย้าย นอกจากนี้ UNESCAP ยังมีแผนดำเนินโครงการปรับปรุงศูนย์ประชุม (UN Convention Centre Modernization) ให้รองรับการประชุมรูปแบบผสมผสาน (hybrid) เพื่อรองรับผู้เข้าร่วม การประชุมแบบออนไลน์ ทั้งนี้ การสัมมนาฯ เมื่อปี 2563 ถือว่าประสบผลสำเร็จดีกว่าการสัมมนาฯ ที่ผ่านมาซึ่งเน้นให้ความสำคัญเฉพาะการอธิบายวิธีการลงทะเบียนใน UNGM แต่การสัมมนาฯ ในปี 2563 เริ่มมีการเจาะกลุ่มเป้าหมายที่ตรงตามความต้องการของ UNESCAP จึงส่งผลให้ผู้ประกอบการไทย ที่เข้าร่วมการสัมมนาฯ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2563 จำนวน 39 บริษัทจาก 57 บริษัท ลงทะเบียนใน ระบบ UNGM โดยบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างและบริษัทเฟอร์นิเจอร์ไทยสามารถเป็นคู่ค้ากับ สหประชาชาติ นอกจากนี้ กรมพัฒนาชุมชนก็มีการสร้างเครือข่ายการติดต่อกับ UNESCAP เพื่อหารือ เรื่องการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในสหประชาชาติ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมการสัมมนาฯ ไม่เคยทราบข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสการทำ ธุรกิจกับสหประชาชาติและมีผู้ประกอบการจำนวนมากมีการนัดหารือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดซื้อจัดจ้าง ของ UNESCAP ภายหลังการสัมมนาฯ เพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการลงทะเบียนในระบบ UNGM ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการไทยมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะทำธุรกิจกับสหประชาชาติ

3.3 ความร่วมมือระหว่างกรมองค์การระหว่างประเทศกับหน่วยราชการและหน่วยงานไทย

ในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย จากการศึกษาพบว่า กรมองค์การระหว่างประเทศยังไม่มีความร่วมมือกับหน่วยราชการและหน่วยงาน ไทยที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการในเรื่องนี้อย่างเป็นรูปธรรม โดยที่ผ่านมา มีแค่การเชิญ หน่วยราชการและหน่วยงานไทยเข้าร่วมการสัมมนาฯ และการขอความร่วมมือในการช่วย

ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเรื่องการสัมมนา ให้ผู้ประกอบการไทยรับทราบ ซึ่งเป็นลักษณะการดำเนินการแบบกิจกรรมประจำปีแบบครั้งเดียวจบ แต่ยังไม่มีการหารือหรือวางแผนการดำเนินการร่วมกันในระยะยาวโดยเฉพาะด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการไทย ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าหน่วยราชการและหน่วยงานที่น่าจะสามารถร่วมมือกับกรมองค์การระหว่างประเทศในการผลักดันการดำเนินการเชิงรุกในเรื่องนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในแง่การเสริมสร้างความตระหนักรู้และการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยน่าจะประกอบด้วยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลและหารือกับผู้บริหารของ สสว. และ GCNT ในเบื้องต้นพบว่า ทั้งสองหน่วยงานยังมีข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มและโอกาสของผู้ประกอบการไทยในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติค่อนข้างจำกัด รวมทั้งยังไม่เคยมีความร่วมมือระหว่างกันหรือมีการหารือและวางแผนการดำเนินการร่วมกันกับกระทรวงการต่างประเทศในเรื่องนี้ การบูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการเรื่องนี้จึงถือเป็นมิติใหม่และช่วยสร้างเครือข่ายสำหรับการดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการไทยในระยะยาว โดยผู้บริหาร สสว. และ GCNT มีความสนใจที่จะหารือเพิ่มเติมกับกรมองค์การระหว่างประเทศเพื่อแสวงหาแนวทางความร่วมมือระหว่างกันต่อไป

3.3.1 การส่งเสริมความร่วมมือกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

รัฐบาลไทยมีการดำเนินนโยบายส่งเสริมและสนับสนุน SMEs อย่างจริงจังภายหลังวิกฤตทางการเงินและเศรษฐกิจในปี 2540 โดยคาดหวังว่า SMEs จะเป็นช่องทางในการเสริมสร้างรายได้และสร้างงานเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ และเชื่อว่า SMEs จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในระบบเศรษฐกิจฐานราก³⁸ โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 และจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ซึ่งมีพันธกิจหลักในการบูรณาการและผลักดันการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs ซึ่งต่อมารวมถึงวิสาหกิจขนาดย่อมหรือกลุ่ม MicroSMEs และเรียกรวมว่า MSME) ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในภาพรวมให้สอดคล้อง เกื้อหนุน และไม่ทับซ้อนกัน เพื่อให้ MSME สามารถเติบโตและแข่งขันได้ในระดับสากล โดยมีการจัดทำแผนการส่งเสริม SMEs ทุก 5 ปี ปัจจุบัน สสว. อยู่ระหว่างการใช้แผนการส่งเสริม SMEs ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2565) และมีวิสัยทัศน์ในการ “เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนและเพิ่มศักยภาพ MSME สู่ความมั่งคั่งอย่างยั่งยืน” โดย สสว. มีข้อมูลการติดต่อ

³⁸ สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, นโยบายส่งเสริม SMEs: เราไปถึงสิ่งที่คาดหวังหรือยัง, [ออนไลน์], 2562, แหล่งที่มา: <https://www.pier.or.th/?abridged=นโยบายส่งเสริม-smes-เราไปถึงสิ่งที่...> [3 สิงหาคม 2564].

SMEs ทั้งภาคการค้าและบริการที่มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ประมาณ 700,000 กว่าแห่งทั่วประเทศ โดยที่ผ่านมา สสว. มีการดำเนินกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ข้อมูลการส่งเสริม SMEs ร่วมกับ สมาพันธ์ SME ไทย รวมทั้งหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมจังหวัด และหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้ ผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (TDRI) พบว่ายังมีความซ้ำซ้อนในการดำเนินการและการใช้งบประมาณเพื่อส่งเสริม SMEs ของหน่วยราชการและหน่วยงานไทยซึ่ง สสว. สามารถเป็นกลไกสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงหน่วยงานส่งเสริม SMEs ทั้งหมด³⁹ ในการนี้ การประสานความร่วมมือระหว่างกรมองค์การระหว่างประเทศกับ สสว. เพื่อผลักดันแผนการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยจึงน่าจะส่งผลให้การดำเนินการของกรมองค์การระหว่างประเทศในเรื่องนี้มีความครอบคลุมและเข้าถึงผู้ประกอบการไทยในวงกว้างมากขึ้น มีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อการติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดกิจกรรม ในขณะเดียวกัน ก็มีความสอดคล้องกับบทบาทและภารกิจหลักของ สสว. และสอดคล้องกับแผนการส่งเสริม SMEs ฉบับปัจจุบัน รวมทั้งแผนการส่งเสริม SMEs พ.ศ. 2564-2565 ซึ่งจัดทำขึ้นเฉพาะกิจเพื่อให้สอดคล้องกับแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เนื่องจากสถานการณ์โรคไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งมีเป้าหมายให้ SMEs ไทยเติบโตและแข่งขันได้ในระดับสากล เพื่อเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และเพื่อให้ SMEs สามารถประกอบธุรกิจให้อยู่รอดในสถานการณ์โควิด-19 โดยเน้นการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้และส่งเสริมการเติบโตแบบยั่งยืนและทั่วถึง ซึ่งจะ เป็นหลักการสำคัญของแผนการส่งเสริม SMEs ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2565-2570) เช่นกัน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า แผนการส่งเสริม SMEs ของ สสว. เน้นการส่งเสริม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การส่งเสริมโอกาสเข้าถึงตลาดสากล การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและการประกอบธุรกิจ โดยมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับ SMEs และระบบ Thai SME-GP เพื่อสนับสนุนให้ SMEs เข้าถึงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ นอกจากนี้ ในปี 2564 สสว. มีการพัฒนาระบบ SME Access เพื่อเป็นช่องทางให้ SMEs ในการเข้าถึงงานบริการ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของ สสว. และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกสถานที่ ผ่านเครื่องมือสื่อสารทุกชนิด⁴⁰ รวมทั้งปรับปรุงระบบฐานข้อมูล SMEs Big

³⁹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, รายงานผลการศึกษา การทบทวนโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (สสว.), (มีนาคม 2560).

⁴⁰ บอร์ด สสว. เห็นชอบโครงการเอสเอ็มอีคนละครึ่ง ยกกระดับผู้ประกอบการ, [ออนไลน์], 2564, แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/947157> [3 สิงหาคม 2564].

Data ให้ครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น⁴¹ โดยปัจจุบัน สสว. มีการจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับ สภาอุตสาหกรรมเพื่อเชื่อมโยงและพัฒนาระบบฐานข้อมูล SMEs Big Data ในการนี้ กรมองค์การระหว่างประเทศจึงมีช่องทางที่จะสามารถหารือกับ สสว. เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูล SMEs Big Data ของ สสว. กับระบบฐานข้อมูลของกรมองค์การระหว่างประเทศเพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการไทยอย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่ม SMEs ได้มากขึ้น

นอกจากนี้ จากการหารือกับผู้บริหาร สสว. ทราบว่า ปัจจุบัน สสว. ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมดำเนินการของ SMEs ให้สอดคล้องกับหลักการสากลของสหประชาชาติมากขึ้น โดยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และองค์การเพื่อการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและเพิ่มพลังของผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ (UN Women) จัดงานเปิดตัวรางวัล UN Women 2021 Thailand WEPs Award เพื่อยกย่องธุรกิจต้นแบบ รวมทั้ง SMEs ที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศโดยใช้หลักการเสริมสร้างศักยภาพสตรีหรือ Women's Empowerment Principles (WEPs) เป็นเกณฑ์ ในการนี้ กรมองค์การระหว่างประเทศจึงน่าจะมีช่องทางกระชับความร่วมมือกับ สสว. ในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพให้ผู้ประกอบการไทยและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับหลักการสากลในการดำเนินธุรกิจของสหประชาชาติ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการไทยสามารถเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติได้ง่ายขึ้น และยังสอดคล้องกับพันธกิจหลักของ สสว. ตามแผนปฏิบัติการ สสว. ปี 2560-2565 (ฉบับทบทวนปี 2564-2565) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการบูรณาการและผลักดันการส่งเสริม MSMEs ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ MSMEs สามารถเติบโตและแข่งขันได้ในระดับสากล

3.3.2 การส่งเสริมความร่วมมือกับสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT)

GCNT เป็นเครือข่ายความยั่งยืนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2559 และเปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนธันวาคม 2561 โดยมีนายศุภชัย เจียรวนนท์ ประธานผู้บริหาร CP Group เป็นประธาน จากข้อมูลสถานะ ณ ปี 2563 GCNT มีสมาชิก จำนวน 64 บริษัท ซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจหลากหลายขนาดและมีมูลค่าของบริษัทรวมกันสูงถึงประมาณ 4.2 ล้านล้านบาท⁴² GCNT เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งสหประชาชาติ (UN Global

⁴¹ สสว.เร่งอัปเดตทะเบียน SMEs พร้อมจัดทำฐานข้อมูล Big Data, [ออนไลน์], 2564, แหล่งที่มา:

https://www.sentangsedtee.com/today-news/article_153223 [3 สิงหาคม 2564].

⁴² Global Compact Network Thailand, รายงานประจำปี 2563.

Compact: UNGC) ซึ่งเป็นข้อริเริ่มของนายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2542 และเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2543 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ภาคธุรกิจทั่วโลกดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และสอดคล้องกับหลักการสากล 10 ประการ ของสหประชาชาติ ปัจจุบัน มีภาคธุรกิจกว่า 12,000 บริษัท และองค์กรที่ไม่ใช่ภาคธุรกิจอีกกว่า 3,000 แห่ง ใน 160 ประเทศทั่วโลก⁴³ เป็นสมาชิก โดยผู้ประกอบการที่จะเข้าร่วม UNGC จะต้องเป็นองค์กรที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการและต้องชำระค่าสมาชิกรายปีตามสัดส่วนยอดขายหรือรายได้สุทธิรายปี จากการศึกษาพบว่า โดยที่ GCNT เป็นเครือข่ายของ UNGC จึงมีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจสอดคล้องและเชื่อมโยงกับวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติต่าง ๆ ที่สหประชาชาติให้ความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการของสหประชาชาติในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งแนวปฏิบัติในการจัดซื้อจัดจ้าง ทั้งนี้ รายงานประจำปีของ GCNT ระบุว่า วิสัยทัศน์ของ GCNT คือ การเป็นเครือข่ายที่จะร่วมสร้างเศรษฐกิจโลกที่ยั่งยืนและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความสมดุล โดยการสนับสนุนให้ภาคเอกชนไทยดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อส่วนรวมทั้งด้านการกำหนดยุทธศาสตร์และการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนต่อประชาชน สังคม และประเทศ โดยยึดหลักการสากลของสหประชาชาติ ได้แก่ สิทธิมนุษยชน มาตรฐานแรงงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการต่อต้านการทุจริต

GCNT มียุทธศาสตร์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน 5 ประการ คือ

- 1) การสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมองค์ความรู้แก่สาธารณะ อาทิ การจัดทำดัชนีด้านความยั่งยืนของไทยเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี
- 2) การนำกลไกการตลาดมาช่วยขับเคลื่อนความยั่งยืน โดยผนึกความร่วมมือของภาคเอกชนและภาครัฐผ่านการจัดกิจกรรมและสร้างเวทีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) การสร้างผู้นำรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญกับการเติบโตแบบยั่งยืนในทุกระดับขององค์กร ผ่านกิจกรรมอบรมในรูปแบบ Workshop, e-Learning, Virtual Training และ Webinar และการจัดทำรายงานประจำปีด้านความยั่งยืน
- 4) การยกย่องบุคคลที่มีผลงานโดดเด่นด้านความยั่งยืนเพื่อการเสริมสร้างพลังและแรงจูงใจ เพื่อเพิ่มพลังให้ผู้ที่มีส่วนร่วมขับเคลื่อน SDGs

⁴³ United Nations Global Compact, UN Global Compact Strategy 2021-2023, (United Nations. New York. USA).

5) การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม อาทิ การค้นคว้าวิจัย การสร้างนวัตกรรม การสร้างระบบนิเวศ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการคิดค้นและเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (carbon neutral) การบริหารจัดการขยะ (zero waste) การลดความเหลื่อมล้ำโดยการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาผ่านสื่อดิจิทัล

จากการศึกษาพบว่า GCNT สามารถเป็นหน่วยงานพันธมิตรของกรมองค์การระหว่างประเทศในการเสริมสร้างศักยภาพและช่องทางและโอกาสทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการไทยอย่างเป็นรูปธรรมได้ เนื่องจากนอกจากการดำเนินงานของ GCNT เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย UNGC ซึ่งเน้นให้ภาคธุรกิจคำนึงถึงหลักการสากลที่สหประชาชาติให้ความสำคัญและส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของแนวปฏิบัติในแผนการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติแล้ว GCNT ยังมีนโยบายส่งเสริมความร่วมมือกับหลายภาคส่วนจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างรากฐานการทำธุรกิจอย่างยั่งยืนในประเทศไทย โดยสมาชิกของ GCNT สามารถเข้าถึงและนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากฐานข้อมูลของ UNGC และจากเครือข่าย UNGC ทั่วโลก มาปรับใช้กับภาคธุรกิจในประเทศไทย โดยเฉพาะ SMEs นอกจากนี้จากการค้นคว้าข้อมูลพบว่า GCNT มีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs ร่วมกับหน่วยงานของสหประชาชาติและสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในประเทศไทยหลายครั้ง และหลายโครงการเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง อาทิ ร่วมกับ ก.ล.ต. และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) จัดการสัมมนา “From ESG to SDGs: Integrating SDGs Impact Measurement and Management Framework in Business and Investment Strategies” เพื่อพัฒนาตลาดทุนไทย และร่วมกับกระทรวงยุติธรรมและ UNDP จัดเวทีประชุมระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ 4 ภายใต้หัวข้อ “ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในโลกหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” โดยมีการจัดตั้งศูนย์อบรมธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (Business and Human Rights Academy) เพื่อให้ข้อมูลและมุมมอง และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเตรียมแผนปฏิบัติการธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนตามหลักการของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UN Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs) ที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย และสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนแก่ภาคธุรกิจไทย โดยเชิญผู้แทนจาก UNDP เป็นวิทยากร นอกจากนี้ GCNT ยังร่วมกับสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) และสถานเอกอัครราชทูตราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ประจำประเทศไทย ดำเนินโครงการฝึกอบรมด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Bio-Circular-Green Economy: BCG) เพื่อสนับสนุนให้ภาคเอกชนเปลี่ยนวิธีคิดและปรับรูปแบบธุรกิจสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

ทั้งนี้ จากการหารือเบื้องต้นกับผู้บริหาร GCNT พบว่า แม้ว่าปัจจุบัน สัดส่วนของ SMEs ที่เป็นสมาชิก GCNT ยังมีจำนวนไม่มาก ซึ่งอาจเกิดจาก SMEs มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการปฏิบัติ

ตามข้อกำหนดของ GCNT โดยเฉพาะด้านการนำ SDGs เป็นหลักในการดำเนินธุรกิจ การชำระค่าสมาชิกรายปี รวมทั้งขาดความพร้อมด้านกำลังคนและงบประมาณในการจัดทำรายงานด้านความยั่งยืน

ในการนี้ การนำหลักการของ UNGC ไปสู่การปฏิบัติของ SMEs และการส่งเสริมให้ SMEs ร่วมเป็นสมาชิก GCNT จึงถือเป็นความท้าทายของ GCNT อย่างไรก็ดี การเข้าร่วมเป็นสมาชิก GCNT จะถือเป็นการติดต่อและเปรียบเสมือนใบเบิกทางให้ผู้ประกอบการไทยได้รับการยอมรับในระดับสากล รวมทั้งช่วยสร้างโอกาสในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติได้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ ที่ผ่านมา GCNT มีการจัดกิจกรรมร่วมกับสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการขับเคลื่อนและส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่ GCNT ยังไม่เคยมีความร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศและยินดีที่จะหารือกับกรมองค์การระหว่างประเทศเพื่อแสวงหาแนวทางการใช้ประโยชน์จาก GCNT เพื่อพัฒนาศักยภาพของ SMEs ตามหลักสากลของสหประชาชาติซึ่งจะช่วยเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย รวมทั้งยกระดับการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการไทยสู่มาตรฐานสากล ซึ่งในขณะเดียวกัน ก็จะเป็นการช่วยให้ GCNT สามารถขยายเครือข่ายการเผยแพร่หลักการของ UNGC ให้ภาคธุรกิจไทยในวงกว้างมากขึ้น โดยอาจจัดกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบของการจัดสัมมนาฯ และการจัดฝึกอบรม

3.3.3 การเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE)

ปัจจุบัน รัฐบาลไทยเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในฐานะรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ช่วยเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยมีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ซึ่งให้คำจำกัดความว่า วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) หมายความว่า “บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคม เป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้” โดยธุรกิจที่จดทะเบียนเป็น SE ต้องเป็นธุรกิจที่มีแผนการบริหารจัดการที่ดี มีเป้าหมายหลักในการแก้ไขหรือพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรายได้ร้อยละ 50 ของบริษัทต้องมาจากการดำเนินธุรกิจและต้องแบ่งกำไรอย่างน้อยร้อยละ 70 ให้กับการพัฒนาชุมชน⁴⁴ และมีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) ขึ้นเพื่อเป็นองค์กรในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่เป็นธรรมและยั่งยืนผ่านกลไกวิสาหกิจเพื่อสังคมและเครือข่ายผู้ประกอบการ SE ที่หลากหลายและมีคุณภาพรวมทั้งมีการออกมาตรการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ SE หลายด้าน อาทิ การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การอำนวยความสะดวก

⁴⁴ พ.ร.บ. วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

ในการระดมทุน และการจัดการสัมมนาระดมสมอง โดยในช่วงปี 2561-2563 มีจำนวน SE เพิ่มขึ้นถึง 2 เท่าจาก 10 ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ จากข้อมูลของ สสว. ปัจจุบัน (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2564) มีบริษัทที่จดทะเบียนเป็น SE ตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคมฯ จำนวน 160 แห่ง ซึ่งหม่อมหลวง ดิศปนัดดา ดิศกุล นายกสมาคมธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise Thailand Association) เชื่อว่า “แนวโน้มการเกิดใหม่ของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นเรื่องดีมาก เพราะหากมีวิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดขึ้นและสามารถเติบโตได้มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในประเทศก็จะได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น”⁴⁵

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการของ SE ในประเทศไทยในปัจจุบันเน้นการสร้างผลกระทบทางสังคม (impact investment) โดยนำผลกำไรไปลงทุนซ้ำเพื่อสร้างผลกระทบทางสังคมที่มากยิ่งขึ้น ๆ ไป โดยส่วนใหญ่เน้นการกระจายรายได้สู่หน่วยผลิตในกลุ่มสังคม คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility) ความเป็นธรรม การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน และการกระจายข้อมูลข่าวสารความรู้ และวิทยาการในหมู่สมาชิก SE รวมทั้งมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นส่วนประกอบในการลดต้นทุนการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างมีคุ้มค่ามากที่สุด การดำเนินธุรกิจของ SE จึงเน้นการสร้างคุณค่าในตัวมนุษย์มากกว่ารายได้ขององค์กร นอกจากนี้ SE ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน SDGs โดยปัจจุบัน SE ในประเทศไทยมีการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับ SDGs หลายเป้าหมาย อาทิ การจัดความยากจนทุกรูปแบบทุกสถานที่ (เป้าหมายที่ 1) การจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน (เป้าหมายที่ 2) การส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและยั่งยืน และการจ้างงานที่มีคุณค่า (เป้าหมายที่ 8) และการทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (เป้าหมายที่ 11) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมเพื่อสังคม (social innovation) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน และสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของคนในสังคม อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันทางสังคมและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม SE จึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เติบโตอย่างยั่งยืน

ในการนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การส่งเสริมช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ SE จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจฐานรากโดยกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจยังระดับท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการจ้างงานระดับพื้นที่และชุมชนซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19 พ.ศ. 2564-2565 รวมทั้งจุดเน้น (Priorities) ของกระทรวงการต่างประเทศในการสร้างความเท่าเทียมและยั่งยืน (inclusiveness and sustainability) โดยใช้กรอบการทูตพหุภาคีช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทาง

⁴⁵ บทความจากเว็บไซต์สำนักงานวิสาหกิจเพื่อสังคม <https://www.osep.or.th/ธุรกิจเพื่อสังคมเริ่ม/>

เศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า ที่ผ่านมา การส่งเสริมโอกาสในการกระจายสินค้าของวิสาหกิจชุมชนในระดับสากลยังอยู่ในวงจำกัด ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากรูปแบบของการดำเนินกิจการของ SE ส่วนใหญ่เป็นการผลิตในระดับท้องถิ่นซึ่งยังมีความสามารถในการผลิตทั้งในแง่ปริมาณและมาตรฐานสินค้าจำกัด อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการจัดตั้ง สวส. การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมก็มีการกำหนดทิศทางและมาตรการส่งเสริม SE จากภาครัฐชัดเจนมากขึ้น อาทิ เมื่อเดือนกันยายน 2562 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) สวส. และสมาคมธุรกิจเพื่อสังคม ร่วมกันจัดงานสัมมนาเพื่อแนะนำแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการเพื่อสังคม รวมถึงช่องทางการระดมทุน⁴⁶ และเมื่อเดือนธันวาคม 2563 กระทรวงพาณิชย์ร่วมกับ สวส. มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม SE ในการจำหน่ายสินค้าสู่ตลาดโลกผ่านช่องทางการเจรจาธุรกิจออนไลน์ (Online Business Matching) ผ่านแพลตฟอร์ม ThaiTrade.com นอกจากนี้ มีการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) เรื่อง “การส่งเสริม สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม และกลุ่มกิจการเพื่อสังคม” ระหว่าง สวส. กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 17 หน่วยงาน และองค์กร เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2564 เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคมให้เกิดความยั่งยืน⁴⁷ ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งกรมองค์การระหว่างประเทศ มีการจัดสัมมนาระดมสมองเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของ SE ในฐานะพลังสำคัญในการขับเคลื่อน SDGs อย่างต่อเนื่อง โดยกรมองค์การระหว่างประเทศได้ริเริ่มเชิญมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ โดยชนะการประมูลการเปิดร้าน Café DoiTung ที่ UN Conference Centre (UNCC) มาแบ่งปันประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีในการสัมมนาการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติเมื่อเดือนธันวาคม 2563

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ สามารถเป็นกรณีศึกษาในการส่งเสริมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติได้ ทั้งนี้ ความสำเร็จของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติเกิดจากการการปรับปรุงภาพของสินค้าและกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับ SDGs โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ใช้หลักการ 5 Ps ของ SDGs ในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย

1) People การพัฒนาคน โดยให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

⁴⁶ บทความจากเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์:

https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=7667

⁴⁷ บทความจากเว็บไซต์สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม: <https://www.osep.or.th/สวส-จัด-mou-จับมือร่วม-17-ภาค/>

- 2) Prosperity ส่งเสริมให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีและดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติ
- 3) Peace ส่งเสริมสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข มีสันติภาพ และไม่แบ่งแยก
- 4) Partnership ส่งเสริมหุ้นส่วนการพัฒนาและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน SDGs
- 5) Planet ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและปกป้องสภาพภูมิอากาศเพื่อชนรุ่นหลัง

นอกจากนี้ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ยังมีการดำเนินการลดขยะเป็นศูนย์ (zero waste) ตั้งแต่ปี 2561 และมีการใช้พลังงานทดแทนร้อยละ 8 โดยมีการกำหนดกรอบการดำเนินงานอย่างยั่งยืนในทุกขั้นตอนการผลิตตั้งแต่การกำหนดนโยบาย กระบวนการผลิต และผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) Re-Processing การใช้กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการขยะ
- 2) Re-Thinking Policy การใช้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) Re-Product and Services ผลิตภัณฑ์คุณภาพ ผลิตภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์ที่สนับสนุนชุมชน และตอบโจทย์การบริโภคอย่างมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมทั้งบรรจุภัณฑ์สินค้า

ทั้งนี้ จากข้อมูลของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ปริมาณการใช้กาแฟของร้าน Café DoiTung ที่ UNCC ตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม 2562 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2563 เท่ากับ 2,475 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 19 ของกาแฟที่จำหน่ายทั้งหมดของ Café DoiTung ซึ่งสามารถกระจายรายได้และสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชนได้ จำนวน 4.8 ล้านบาท

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ความสำเร็จของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ น่าจะสามารถใช้เป็นตัวอย่างและสร้างแรงบันดาลใจในการผลักดันให้ SE รายอื่น ๆ เช่น บริษัท ดอยคำ ผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด ซึ่งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีแนวทางการดำเนินงานคล้ายคลึงกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และมีวิสัยทัศน์ในการเป็นต้นแบบธุรกิจเพื่อสังคม โดยมุ่งพัฒนาสร้างสรรค์สินค้าจากชุมชนโดยส่งเสริม รับผิดชอบต่อสังคม และแปรรูปผลผลิตของเกษตรกรไทยพร้อมสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรแบบปลอดภัย โดยใช้พลังงานทดแทน เพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและสังคม และส่งเสริมความอยู่ดีกินดีของเกษตรกร ให้เป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติอย่างเต็มตัวหลังจากลงทะเลเบียนในระบบ UNGM เมื่อเดือนธันวาคม 2563 ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์หลักของบริษัท ดอยคำฯ คือผลผลิตทางการเกษตรแปรรูป เช่น นมมะเขือเทศ ซึ่งน่าจะมีช่องทางในการจำหน่ายให้กับหน่วยงานสหประชาชาติ

อาทิ UN Procurement Division (UNPD) ซึ่งรับผิดชอบการจัดซื้อจัดจ้างให้สำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติและปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (UN Peace Keeping Force) ทั่วโลก ซึ่งมีมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างในปี 2563 จำนวน 2.33 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มเป็นสาขาที่มีการจัดซื้อจัดจ้างมากที่สุดเป็นอันดับสอง คิดเป็นมูลค่า 347 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และโครงการอาหารโลก (World Food Programme: WFP) ซึ่งมีการจัดซื้อจัดจ้างผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มมากที่สุดในปี 2563 คิดเป็นมูลค่า 1.79 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁴⁸ ทั้งนี้จากการหารือในเบื้องต้นกับนายพิพัฒพงศ์ อิศรเสนา ณ อยุธยา กรรมการผู้จัดการและประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัทดอยคำผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัดทราบว่า การดำเนินงานของบริษัทดอยคำฯ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนถึง 16 เป้าหมาย รวมทั้งหลักการสากลของสหประชาชาติ โดยเฉพาะด้านการต่อต้านการทุจริต อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติของบริษัท ดอยคำฯ ก็คือการจัดทำเอกสารภาษาอังกฤษเพื่อนำเสนอข้อมูลให้สหประชาชาติ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการต่างประเทศของบริษัท ดอยคำฯ วิเคราะห์ว่า สาเหตุที่บริษัทดอยคำฯ ยังไม่สามารถเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติแม้ว่าจะลงทะเบียนในระบบ UNGM มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว เนื่องจากประเภทสินค้าที่หน่วยงานของสหประชาชาติต้องการจัดซื้อยังไม่ตรงกับสินค้าของบริษัท ดอยคำฯ ในการนี้ การวางแผนการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการไทยในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติอย่างเป็นระบบโดยเน้นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสาขาสินค้าและบริการที่เป็นที่ต้องการของหน่วยงานสหประชาชาติเพื่อประกอบการทำ Business Matching ควบคู่กับการพัฒนาระบบนิเวศ (enabling environment) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของ SE อย่างเป็นระบบและแบบองค์รวม ทั้งในด้านนโยบายภาครัฐ การเข้าถึงตลาดเงินทุน การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและทักษะในการประกอบธุรกิจ การส่งเสริมการตลาด การพัฒนาระบบโครงสร้างและเครือข่ายการสนับสนุน SE และการเสริมสร้างการตระหนักรู้ของสังคมถึงความสำคัญของ SE น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยเพิ่มโอกาสในเสนอขายสินค้าของบริษัท ดอยคำฯ รวมทั้ง SE และผู้ประกอบการไทยทั่วไปกับหน่วยงานของสหประชาชาติได้มากขึ้น ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบัน ประเทศไทย มี SE ที่มีศักยภาพและดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับหลักการสากลของสหประชาชาติจากหลายกลุ่มอุตสาหกรรม อาทิ ธุรกิจที่ช่วยลดปริมาณขยะหรือนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างคุณค่า ธุรกิจการจัดเลี้ยง ธุรกิจการบริหารจัดการข้อมูล ธุรกิจบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

⁴⁸ United Nations Office for Project Services (UNOPS), 2020 Annual Statistic Report on United Nations Procurement, (Denmark, July 2021).

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

4.1.1 จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพและโอกาสในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติ โดยใช้ช่องทางการลงทะเบียนในระบบ United Nations Global Marketplace (UNGM) เป็นใบเบิกทาง อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติและมองว่าการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติเป็นเรื่องยุ่งยากและมีขั้นตอนซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อจำกัดของผู้ประกอบการไทยด้านทักษะภาษาอังกฤษ ทั้งการติดต่อสื่อสารและการจัดเตรียมเอกสาร ในการนี้ การส่งเสริมการดำเนินการเรื่องนี้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องดำเนินการพร้อมกันใน 2 มิติ กล่าวคือ ภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการไทย ทั้งด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษและทักษะเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับหลักการสากลของสหประชาชาติ ควบคู่กับการให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบขั้นตอน รวมทั้งระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ และรายการสินค้าและบริการที่เป็นที่สนใจของสหประชาชาติ

4.1.2 หน่วยงานของสหประชาชาติแต่ละหน่วยงานมีการกำหนดหมวดสินค้าและบริการที่ประสงค์จะจัดซื้อจัดจ้างและวงเงินมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างแตกต่างกันไป และแต่ละหน่วยงานมีอาณาเขตในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างภายในหน่วยงานของตนเอง ผู้ประกอบการไทยจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้รอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรทำความเข้าใจกับแนวปฏิบัติ เงื่อนไข และระเบียบในการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ นอกจากนี้ โดยที่มีผู้ประกอบการทั่วโลกลงทะเบียนในระบบ UNGM เป็นจำนวนมาก และสหประชาชาติเน้นหลักการความโปร่งใสโดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการจากทั่วโลกในการเสนอสินค้าและบริการให้หน่วยงานสหประชาชาติพิจารณาอย่างเท่าเทียมกัน การทำธุรกิจกับสหประชาชาติจึงเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูง ผู้ประกอบการไทยจึงต้องพยายามหมั่นตรวจสอบข้อมูลประกาศเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างในเว็บไซต์ของ UNGM และเว็บไซต์หน่วยงานสหประชาชาติ เพื่อจะได้ไม่พลาดโอกาสเสนอสินค้าและบริการให้หน่วยงานสหประชาชาติพิจารณา รวมทั้งต้องพยายามรีบตอบกลับในกรณีที่ได้รับการติดต่อจากหน่วยงานสหประชาชาติ เพื่อรักษาสถานะของการเป็น active vendors ในรายชื่อผู้ประกอบการของหน่วยงานสหประชาชาติ รวมทั้งควรจัดทำข้อมูลสรุปเกี่ยวกับบริษัทที่มีเนื้อหาน่าสนใจแต่ไม่เยิ่นเย้อ (ความยาวไม่เกิน

1 หน้ากระดาษ) และพยายาม update ข้อมูลและรูปภาพรายการสินค้าและบริการที่นำเสนอในระบบ UNGM อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการสามารถสืบค้นและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติและประเภทสินค้าและบริการที่สหประชาชาติต้องการได้จากแหล่งข้อมูลออนไลน์ ดังนี้

- UN General Terms and Conditions for the Procurement of Goods and the Contracting of Services: https://www.un.org/Depts/ptd/sites/www.un.org.Depts.ptd/files/attachment/page/pdf/general_condition_goods_services.pdf

- Virtual UN International Procurement Seminar: UN International Procurement Seminar 2021-Home (b2match.io)

- Annual Statistic Report on UN Procurement: Annual Statistical Report on UN Procurement (ungm.org)

- United Nation Development Business: <https://devbusiness.un.org/>

4.1.3 โดยที่ความต้องการสินค้าและบริการของหน่วยงานสหประชาชาติมีความหลากหลายทั้งในแง่หมวดหมู่ของสินค้าและบริการ และปริมาณการจัดซื้อจัดจ้าง การใช้วิธีจับคู่ (Business Matching) กลุ่มเป้าหมายระหว่างผู้ประกอบการไทยกับหน่วยงานสหประชาชาติน่าจะช่วยให้การดำเนินการในเรื่องนี้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิผลมากขึ้น นอกจากนี้ ปัจจุบัน สหประชาชาติให้ความสำคัญกับการผลักดันให้ภาคเอกชนช่วยขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยผู้ประกอบการทั่วโลกจำนวนมากก็มีการ integrate แนวคิดดังกล่าวในการดำเนินธุรกิจ การส่งเสริมและให้ข้อมูลกับผู้ประกอบการไทยเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับหลักการสากลของสหประชาชาติจึงมีความสำคัญ ซึ่งนอกจากจะช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ ยังช่วยยกระดับการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการไทยให้มีมาตรฐานสากล

4.1.4 จากการศึกษาพบว่า กรมองค์การระหว่างประเทศสามารถเป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินการในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการไทย โดยใช้ประโยชน์จากการเป็นหน่วยงานหลัก (core authority) ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานสหประชาชาติ ในขณะเดียวกัน กรมองค์การระหว่างประเทศก็สามารถใช้การดำเนินการในเรื่องนี้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมบทบาทในการเป็นสะพานเชื่อมโยงภารกิจด้านการต่างประเทศกับผลประโยชน์ของประชาชนที่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีบทบาทของกรมองค์การระหว่างประเทศในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยจะเป็นในลักษณะ “กระบอกเสียง” กระจายข้อมูลเรื่องโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติ และการลงทะเบียนในระบบ UNGM ให้ผู้ประกอบการไทยรับทราบ แต่ยังไม่มีการวางแผนการดำเนินการ

ที่ครบวงจร โดยอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินการของกรมองค์การระหว่างประเทศในเรื่องนี้ ยังไม่มีผลเป็นรูปธรรมมากนักในช่วงกว่า 10 ปี ที่ผ่านมา และส่งผลให้ปัจจุบัน ผู้ประกอบการไทย ทั่วไปยังไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสและขั้นตอน/ระเบียบปฏิบัติในการทำธุรกิจกับสหประชาชาติ มีหลายปัจจัย ได้แก่

4.1.4.1 การขาดการวางยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินการระยะยาวและต่อเนื่อง และไม่มีการติดตามหรือประเมินผลอย่างเป็นระบบ

4.1.4.2 การขาดการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นการเชิญผู้ประกอบการไทยให้เข้าร่วมการสัมมนาฯ ในลักษณะเหวี่ยงแหเพื่อหวังผลในเชิงปริมาณของผู้ประกอบการที่เข้าร่วม มากกว่าการเจาะจงกลุ่มเป้าหมายให้ตรงตามความต้องการของสหประชาชาติ

4.1.4.3 การขาดพันธมิตรและการบูรณาการการดำเนินงานกับหน่วยราชการและหน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคเอกชน และหน่วยงานสหประชาชาติ

4.1.4.4 การขาดการกำหนดหน่วยงานกลาง (focal point) ด้านการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการไทยด้านข้อมูลและติดต่อประสานงาน รวมทั้งการติดตามผลกับหน่วยงานสหประชาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อจำกัดของเจ้าหน้าที่กรมองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดซื้อจัดจ้างที่จะสามารถให้คำแนะนำกับผู้ประกอบการไทยได้อย่างละเอียดครบถ้วนทุกขั้นตอน เนื่องจากระบบการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติมีความซับซ้อนและซ้ำซ้อน

4.1.4.5 การขาดช่องทางการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติซึ่งสามารถให้ข้อมูล “วงใน” ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติเพิ่มเติมจากในเว็บไซต์

ทั้งนี้ นายณัฐวัฒน์ ฤทธนามระ อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ ให้ความเห็นว่าการจัดทำรายงานการศึกษาฯ ฉบับนี้ ทำให้กรมองค์การระหว่างประเทศสามารถ identify gaps ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในเรื่องนี้ได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งทำให้ผู้บริหารกรมองค์การระหว่างประเทศตระหนักว่าบทบาทของกรมองค์การระหว่างประเทศไม่ใช่มีเพียงการส่งเสริมความร่วมมือกับสหประชาชาติในด้านวิชาการเท่านั้น แต่รวมถึงประเด็นสำคัญ (core issues) อื่น ๆ ด้วย อาทิ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา บทบาทของประเทศไทยในการเป็นประเทศเจ้าบ้าน (host country) ของหน่วยงานสหประชาชาติ และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (stakeholders) ในภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งภาคเอกชน และโดยที่หน่วยงานไทยอื่น ๆ ไม่มีประเด็นสำคัญที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน (core interests) กับสหประชาชาติ เท่ากับกรมองค์การระหว่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศจึงอยู่ในสถานะและบทบาท

ที่สามารถเป็นสะพานเชื่อม (bridge builder) ระหว่างสหประชาชาติกับหน่วยงานไทยได้ดีที่สุด โดยเฉพาะในบริบทที่หน่วยงานสหประชาชาติส่วนใหญ่มีแนวทางการดำเนินงานแบบรายโครงการ (project-led) โดยไม่มีการมองภาพรวม⁴⁹

4.1.5 จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนไทยมีแผนการดำเนินการในการพัฒนาผู้ประกอบการและภาคธุรกิจไทยที่สอดคล้องกับหลักการสากลของสหประชาชาติและแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่แล้ว โดยหลายหน่วยงานมีการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะ SMEs ในครั้งนี้ กรมองค์การระหว่างประเทศควรบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยราชการและหน่วยงานภาคเอกชนเพื่อสร้าง impact ในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างห่วงโซ่มูลค่าและโอกาสทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการไทย โดยเริ่มจากการแสวงหาแนวทางความร่วมมือกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) ซึ่งเป็นสองหน่วยงานหลักที่น่าจะมีศักยภาพในการช่วยขับเคลื่อนการดำเนินการทั้งในแง่ของการเสริมสร้างความตระหนักรู้และในบริบทของการส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการไทย และมีความสนใจที่จะหารือกับกรมองค์การระหว่างประเทศเพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน นอกจากนี้ อาจศึกษาแนวทางความร่วมมือกับกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมีการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของ SMEs สู่เวทีการค้าระหว่างประเทศหลายโครงการ อาทิ โครงการต้นกล้า ทุ โกล โครงการ SMEs Pro-Active รวมทั้งร่วมหาช่องทางในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยที่มีสาขาสินค้าและบริการตรงกับความต้องการของสหประชาชาติเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ โดยเฉพาะการผลักดันให้ผู้ประกอบการข้าว แป้ง น้ำตาล ปลากระป๋อง⁵⁰ ซึ่งเป็นสินค้าที่ผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพ เป็นคู่ค้ากับโครงการอาหารโลก (World Food Programme: WFP)

4.1.6 วิสาหกิจเพื่อสังคมมีโอกาสในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติ เนื่องจากมีวิสัยทัศน์และพันธกิจหลักในการดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และการส่งเสริมให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถทำธุรกิจกับสหประชาชาติจะช่วยกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติในการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เนื่องจากวิสาหกิจเพื่อสังคมส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานและใช้วัตถุดิบในการผลิตสินค้าจากท้องถิ่น อย่างไรก็ดี ด้วยข้อจำกัดด้านแนวปฏิบัติและระเบียบในการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ รวมทั้งการที่สหประชาชาติเป็น “ตลาด” ที่มีการแข่งขันสูง วิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะทำ

⁴⁹ สัมภาษณ์ ญัฐวัฒน์ ฤกษ์นามระ, อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ, 20 สิงหาคม 2564.

⁵⁰ อรมน ทรัพย์ทวีธรรม อธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เผยแพร่ว่า ไทยเป็นผู้ส่งออกอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูปอันดับ 2 ของโลก และส่งออกทูน่ากระป๋องอันดับ 1 ของโลก (ที่มา: <https://www.thairath.co.th/business/market/1957054>).

ธุรกิจกับสหประชาชาติต้องเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีขนาดใหญ่และมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ ในขณะที่ปัจจุบัน วิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมขนาดเล็ก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยมีการรวมตัวอย่างเป็นระบบมากขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งด้านการออกมาตรการทางกฎหมาย การถ่ายทอดองค์ความรู้ การสนับสนุนด้านเงินทุน และการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ซึ่งน่าจะช่วยให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถเติบโตอย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน และมีศักยภาพในการเป็นคู่ค้ากับสหประชาชาติต่อไป

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.2.1.1 จัดทำยุทธศาสตร์และแผนดำเนินงานระยะยาวแบบ 3Cs ซึ่งประกอบด้วย (1) Communication: การสร้างความตระหนักรู้ (2) Collaboration: การบูรณาการความร่วมมือ และ (3) Capacity-Building: การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน เพื่อกำหนดแนวทางการเสริมสร้างกลุ่มทางและโอกาสทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการไทยอย่างมีทิศทาง เป็นระบบ และครอบคลุมทุกมิติ โดยมี การระดมพันธมิตรจากภาครัฐและภาคเอกชน อาทิ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) รวมทั้งหารือกับคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) และผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UN Resident Coordinator) ซึ่งเป็นผู้ดูแลทีมสหประชาชาติ (UN Country Team: UNCT) ในประเทศไทย⁵¹ เพื่อแสวงหาหุ้นส่วนความร่วมมือด้านการส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างระหว่าง UNESCAP และหน่วยงานของ UNCT กับผู้ประกอบการไทย ทั้งแบบรายหน่วยงานและแบบ Collaborative Procurement ซึ่งจะช่วยส่งเสริมบทบาทที่แข่งขันและสร้างสรรค์ของประเทศไทยในฐานะผู้ขับเคลื่อนวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยสร้างเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ (multi-stakeholders) อีกทางหนึ่ง

4.2.1.2 จัดตั้งกลไกการประสานงานและติดตามผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดให้มีหน่วยงานกลางทั้งที่นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา (อาจเป็นสำนักงานส่งเสริมการค้าฯ และ/หรือคณะผู้แทนถาวรไทยฯ) และกรุงเทพฯ (อาจเป็นกรมองค์การระหว่างประเทศ และ/หรือ

⁵¹ UN Country Team ในประเทศไทย ประกอบด้วย ITU OHCHR WHO IOM UNHCR ILO UNEP FAO UNODC UNFPA UNICEF UNAIDS UNDP UNOPS UN WOMEN UNV UNESCO UNIDO ITC UN-Habitat และ UNDRR

กรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์) เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบและขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ รวมทั้งช่วยประสานงานและติดตามผล ให้ผู้ประกอบการไทย

4.2.1.3 บรรจุแผนงานการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยในแผนปฏิบัติการด้านการทูตพหุภาคี เพื่อให้มีการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกระทรวงการต่างประเทศและคณะผู้แทนถาวรไทยฯ ในต่างประเทศอย่างเป็นองค์รวม มีทิศทางชัดเจน และมีการบูรณาการ โดยครอบคลุมแผนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ โดยกำหนดให้การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจให้ผู้ประกอบการไทยเป็นกิจกรรมสำคัญ (flagship) ประจำปีของกระทรวงการต่างประเทศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

4.2.1.4 พัฒนาระบบฐานข้อมูล “UN Procurement Web Portal for Thai entrepreneurs” ซึ่งรวมเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ และจัดทำคู่มือ และ e-Book เกี่ยวกับระเบียบและกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ เป็นภาษาไทย โดยเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลของหน่วยราชการและหน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานสหประชาชาติ

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

4.2.2.1 จัดประชุมระดมสมองกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคณะผู้แทนถาวรไทยฯ ในต่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูตไทยในประเทศที่มีหน่วยงานสหประชาชาติตั้งอยู่จำนวนมาก หรือมีสำนักงานใหญ่ของหน่วยงานสหประชาชาติตั้งอยู่ อาทิ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโรม สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคเปนเฮเกน และสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา⁵² เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย รวมทั้งแลกเปลี่ยนมุมมองและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานร่วมกันอย่างบูรณาการ โดยในเบื้องต้นอาจหารือกับกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ดำเนินการในเรื่องนี้ในระยะแรกเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการซึ่งส่งผลให้กรมการค้าระหว่างประเทศไม่ผลักดันการดำเนินการเรื่องนี้ต่อ พร้อมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ที่จะฟื้นฟู (revitalize) การดำเนินการร่วมกันในเรื่องนี้ต่อไป

4.2.2.2 จัดประชุมหารือกับ UNESCAP และ UN Country Team รวมทั้งหน่วยงานสหประชาชาติในประเทศไทย เกี่ยวกับแนวทางความร่วมมือในการเสริมสร้างช่องทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทย อาทิ การจัด workshop ระหว่างฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างของ

⁵² <https://www.un.org/en/about-us/un-system>

หน่วยงานสหประชาชาติในประเทศไทย กับผู้ประกอบการไทย ความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยง เว็บไซต์/ระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ กับกระทรวงการต่างประเทศ และหน่วยราชการและหน่วยงานไทยในลักษณะ common procurement web portal and common vendor data base

4.2.2.3 ร่วมกับหน่วยราชการและหน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชน จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้ผู้ประกอบการไทย เป็นระยะ ดังนี้

- การอบรมและพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทั้งด้านการพูด อ่าน เขียน โดยออกแบบหลักสูตรการอบรมที่เน้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติและการจัดทำเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาของสหประชาชาติ
- การอบรมให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสหประชาชาติและกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ และการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับหลักการสากลของสหประชาชาติ (สิทธิมนุษยชน มาตรฐานแรงงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการต่อต้านการทุจริต) และแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ โดยอาจดำเนินการร่วมกับสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ (DVIFA) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) และฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างของคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific: UNESCAP) เป็นโครงการนำร่อง

4.2.2.4 ปรับรูปแบบการจัดการสัมมนาการเสริมสร้างคู่ทางและโอกาสทางธุรกิจกับสหประชาชาติให้ผู้ประกอบการไทยจากการให้ข้อมูลฝ่ายเดียว เป็นการ จัด Workshop และ Business Matching แบบราย sector เพื่อให้หน่วยงานสหประชาชาติพบกับผู้ประกอบการไทยตามกลุ่มเป้าหมาย (Meet the Seller-Buyer Fair) ซึ่งนอกจากผู้ประกอบการไทยจะมีโอกาสเสนอสินค้าและบริการที่ตรงตามความต้องการของหน่วยงานสหประชาชาติแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยรับทราบข้อมูลและสอบถามเกี่ยวกับระเบียบและขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติโดยตรง นอกจากนี้ โดยที่สหประชาชาติเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูง กรมองค์การระหว่างประเทศอาจหารือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ และการรวมกลุ่มเครือข่ายธุรกิจ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยอาจส่งเสริมการรวมกลุ่มทางธุรกิจแบบแบบคลัสเตอร์ตามประเภทสินค้าและบริการ หรือแบบครบวงจร (ครอบคลุมกระบวนการผลิตสินค้า การตลาด การขนส่ง และบริการหลังการขาย) เพื่อพัฒนาห่วงโซ่คุณค่า (value chain) เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการตามทฤษฎี

ของ นาย Michael E. Porter นักเศรษฐศาสตร์และการบริหารธุรกิจที่มีชื่อเสียง⁵³ ซึ่งจะเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย

4.2.2.5 มอบหมายให้มีผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการสัมมนาการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีของสหประชาชาติ (Business & Vendor Registration Seminar) ซึ่งจัดโดย UN Procurement Division (UNPD) และ UN International Procurement Seminar (IPS) เพื่อรับทราบข้อมูล update เกี่ยวกับนโยบายและระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ รวมทั้งรายการสินค้าและบริการที่เป็นที่ต้องการของสหประชาชาติ ซึ่งจะช่วยสร้างเครือข่าย การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานสหประชาชาติ ทั้งนี้ หากมีความพร้อมด้านงบประมาณและการเตรียมการด้าน logistics อาจพิจารณาความเหมาะสมในการเสนอเป็นเจ้าภาพจัดการสัมมนาฯ ในประเทศไทยเพื่อสร้าง visibility ของประเทศไทยกับหน่วยงานจัดซื้อจัดจ้างของสหประชาชาติ

⁵³ Institute for Manufacturing, University of Cambridge. Porter's Value Chain, [ออนไลน์], 1 กันยายน 2564.

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารนโยบาย

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. แผนการส่งเสริม SME ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2560.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (2) ประเด็น การต่างประเทศ (พ.ศ. 2561-2580). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561.

กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. การทบทวนการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติโดยสมัครใจของไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2562.

กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. แผนปฏิบัติการด้านการทูตพหุภาคี (พ.ศ. 2563-2565). กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19 พ.ศ. 2564-2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. แผนปฏิบัติการของ สสว. ปี 2560-2564 ทบทวน ปี 2564-2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2563.

Joint Inspection Unit, United Nations. Procurement Practices within the United Nations system. Geneva, 2004.

United Nations High Level Committee on Management, Procurement Network, United Nations. UN Procurement Practitioner's Handbook. USA, 2017.

Javier, Sagredo Fernandez. Nurturing Sustainable Change: The Doi Tung Case 1988-2017. Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage, Thailand, 2017.

Department of Operational Support, Office of Supply Chain Management, Procurement Division, United Nations. United Nations Procurement Manual. USA, 2020

Global Compact Network Thailand. รายงานประจำปี 2563. Global Compact Network Thailand, 2564

United Nations Office for Project Services (UNOPS). 2019 Annual Statistical Report on United Nations Procurement (ANR). USA, 2020.

United Nations Global Compact, United Nations. UN Global Compact Strategy 2021-2023. USA: United Nations, 2021.

United Nations Office for Project Services (UNOPS). 2020 Annual Statistic Report on United Nations Procurement. Denmark, 2021.

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล

เบญจวรรณ รัตนประยูร. การเจาะตลาดองค์การสหประชาชาติ. รายงานการศึกษาส่วนบุคคลเพื่อพิจารณา ดำรงตำแหน่งนักวิชาการพาณิชย์ 9 ข.ช. กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ พณิชย์, 2545

เอกสารจากรายงานการวิจัยข้อมูล

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การทบทวนโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). รายงานผลการศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการร่วมสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (กกร.). สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2560.

ณัฐฤทธิ นิธิประภา. ผลการสำรวจ SMEs ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (ระหว่างวันที่ 1-15 กุมภาพันธ์ 2564). ฝ่ายวิเคราะห์สถานการณ์และเตือนภัยทางเศรษฐกิจ. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), 2564.

จิตา เมกานนท์. ปลดล็อก SMEs ไทย ปรับตัวอย่างไรให้เติบโต. รายงานโครงการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่มีนัยต่อการดำเนินนโยบาย สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562.

ดิศปนัดดา ดิศกุล, หม่อมหลวง. ธุรกิจเพื่อสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษา: Doi tung cafe สาขา ESCAP, BKK. มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระราชูปถัมภ์, 2563
 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. ถอดความรู้จากเสวนา: Thailand Social Enterprise: The Way Forward วิสาหกิจเพื่อสังคมไทย ก้าวอย่างไรให้ยั่งยืน. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2563.

การสัมภาษณ์

ณัฐวัฒน์ กฤษณามระ. อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2564.
 เบญจวรรณ รัตนประยูร. อดีตที่ปรึกษาการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2564.
 วิมลกานต์ โกสุมาส. รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2564.
 วิทวัส ลำคำ. ผู้อำนวยการฝ่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2564.
 เนติธร ประดิษฐ์สาร. รองเลขาธิการ สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม 2564.
 พิพัฒน์พงศ์ อิศรเสนา ณ อยุธยา กรรมการผู้จัดการและประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท ดอยคำ ผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด. สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2564.
 วริศรา อนันต์สิริบรร Procurement and Administrative Analyst โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Project-UNDP). สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2564.
 พัดชา พาณิชกุล. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2564.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

M Report. บอर्ड สสว. เห็นชอบแผนส่งเสริม SME ปี 2564-2565. [ออนไลน์]. 4 มกราคม 2564.
 แหล่งที่มา: <https://www.mreport.co.th/news/government-news/302-SME-promotion-plan2021-2022> [10 กรกฎาคม 2564].
 Infoquest. เว็ลด์แบงก์ คาด GDP ไทยปีนี้กลับมาฟื้นโตได้ 4% แม้โควิดระบาดระลอก 2. [ออนไลน์]. 21 มกราคม 2564.
 แหล่งที่มา: <https://www.infoquest.co.th/2021/60937> [10 กรกฎาคม 2564].

Smart SME Channel. สภาพัฒน์เร่งใช้ “แผนแม่บทเฉพาะกิจ” สู้โควิด-19 พื้นเศรษฐกิจฐานราก.

[ออนไลน์]. 12 กุมภาพันธ์ 2564. แหล่งที่มา: <https://www.smartsme.co.th/content/243648> [10 กรกฎาคม 2564].

Infoquest. ภาครัฐและเอกชน 18 องค์กร จับมือสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม-กลุ่มกิจการเพื่อสังคม.

[ออนไลน์]. 24 กุมภาพันธ์ 2564. แหล่งที่มา: <https://www.infoquest.co.th/2021/68171> [1 กันยายน 2564].

The Standard. ประธาน TDRI แนะนำรัฐเร่งปรับตัวเชิงโครงสร้าง ป้องกันไทย ‘ตกขบวนโลก’ เมื่อโควิด-19 คลี่คลาย. [ออนไลน์]. 15 พฤษภาคม 2564. แหล่งที่มา:

<https://thestandard.co/the-standard-vaccine-forum/> [10 กรกฎาคม 2564].

สถาบันวิจัยนโยบายสาธารณะ. นโยบายส่งเสริม SMEs: เราไปถึงสิ่งที่คาดหวังหรือยัง. [ออนไลน์]. 6

มีนาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://www.pier.or.th/?abridged=นโยบายส่งเสริม-smes-เราไปถึง> [20 กรกฎาคม 2564].

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (สศค.). ข่าวกระทรวงการคลัง: รายงานประมาณการเศรษฐกิจไทยปี

2564. [ออนไลน์]. 29 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: [https://www.mof.go.th/th/view/attachment/file/3136303339/ข่าวแถลงกระทรวงการคลังฉบับที่ 160-2564 \(รายงานประมาณการเศรษฐกิจไทยปี 2564\).pdf](https://www.mof.go.th/th/view/attachment/file/3136303339/ข่าวแถลงกระทรวงการคลังฉบับที่ 160-2564 (รายงานประมาณการเศรษฐกิจไทยปี 2564).pdf) [8 สิงหาคม 2564].

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://sdgs.nesdc.go.th/โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว/> [8 สิงหาคม 2564].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ข

รายชื่อหน่วยงานสหประชาชาติที่เข้าร่วมใน UN Global Marketplace

- ECLAC Economic Commission for Latin America and the Caribbean
- ESCAP Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
- ESCWA Economic and Social Commission for Western Asia
- FAO Food and Agriculture Organization of the United Nations
- IAEA International Atomic Energy Agency
- IFAD International Fund for Agricultural Development
- ILO International Labour Organization
- IMO International Maritime Organization
- IOM International Organization of Migration
- ITC International Trade Centre
- ITU International Telecommunication Union
- OPCW Organisation for the Prohibition of Chemical Weapon
- PAHO Pan American Health Organization
- UN Women United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women
- UNAIDS Joint United Nations Programme on HIV/AIDs
- UNAKRT United Nations Assistance to the Khmer Rouge Trial
- UNDP United Nations Development Programme
- UNECA United Nations Economic Commission for Africa
- UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- UNFCCC United Nations Framework Convention on Climate Change
- UNFPA United Nations Population Fund
- UNHCR Office of the United Nations High Commissioner for Refugees
- UNICEF United Nations Children's Fund
- ICTY International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia

- UNIDO United Nations Industrial Development Organization
- UNOG United Nations Office at Geneva
- UNON United Nations Office at Nairobi
- UNOPS United Nations Office for Project Services
- UNOV United Nations Office at Vienna
- UNPD United Nations Procurement Division
- UNRWA United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
- UNU United Nations University
- UNV United Nations Volunteers
- UNWTO United Nation World Tourism Organization
- UPU Universal Postal Union
- WFP World Food Programme
- WHO World Health Organization
- WMO World Meteorological Organization

ภาคผนวก ค

รายชื่อหน่วยงานสหประชาชาติที่มีสำนักงานในประเทศไทย

- ADB Asian Development Bank
- DPPA Department of Political and Peace Building Affairs and Peace Operations
- DSS United Nations Department of Safety and Security
- UNESCAP United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
- FAO Food and Agriculture Organization
- IBRD International Bank for Reconstruction and Development (World Bank)
- ICAO International Civil Aviation Organization
- ILO International Labour Organization
- IMF International Monetary Fund
- IOM International Organization for Migration
- ITC International Trade Center
- ITU International Telecommunication Union
- OCHA Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
- OHCHR Office of the High Commissioner for Human Rights
- OICT Office of Information and Communication Technology
- UNRCO Office of the Resident Coordinator in Thailand
- UNAIDS Joint United Nations Programme on HIV/AIDS
- UNCDF United Nations Capital Development Fund
- UNDCO United Nations Development Coordination Office
- UNDP United Nations Development Programme
- UNDRR United Nations Office for Disaster Risk Reduction
- UNEP United Nations Environment Programme

- UNESCO United Nations Education, Scientific and Cultural Organization
- UNFCCC United Nations Framework Convention on Climate Change
- UNFPA United Nations Population Fund
- UNHABITAT United Nations Human Settlements Programme
- UNHCR Office of the United Nations High Commissioner for Refugees
- UNICEF United Nations Children's Fund
- UNIDO United Nations Industrial Development Organization
- UNITAR United Nations Institute for Training and Research
- UNJSPF United Nations Joint Staff Pension Fund
- UNOCT United Nations Office of Counter-Terrorism
- UNODC United Nations Office of Drugs and Crime
- UNOG United Nations Office for Geneva
- UNOMS United Nations Ombudsman and Mediation Services
- UNOPS United Nations Office for Project Services
- UNOSSC United Nations Office for South-South Cooperation
- UNV United Nations Volunteers
- UN WOMEN United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women
- UPU Universal Postal Union
- WFP World Food Programme
- WHO World Health Organization

ภาคผนวก ง

UN SUPPLIER CODE OF CONDUCT

UN Supplier Code of Conduct Rev.06 – December 2017

UN SUPPLIER CODE OF CONDUCT

United Nations Charter: The values enshrined in the United Nations (UN) Charter, *respect for fundamental human rights, social justice and human dignity, and respect for the equal rights of men and women*, serve as overarching values to which suppliers of goods and services to the UN¹ are expected to adhere.

Global Compact: The Global Compact is a voluntary international corporate citizenship network initiated to support the participation of both the private sector and other social actors to advance responsible corporate citizenship and universal social and environmental principles to meet the challenges of globalization. The UN strongly encourages all suppliers to actively participate in the Global Compact. And to that end, this Code of Conduct has been developed with recognition of the importance of the ten principles of the UN Global Compact, and is viewed as an important means of integrating the Compact's principles into the operations of the UN. The Code of Conduct addresses the issues included in the Compact in the areas of human rights, labour, environment and anti-corruption and interpretation of the Code should be undertaken in a manner consistent with the Global Compact. Suppliers interested in supporting the Global Compact and obtaining more information on the ten principles, can visit the Global Compact website at www.unglobalcompact.org.

International Labour Conventions and Recommendations: The International Labour Standards (i.e., Conventions and Recommendations) as established by the tripartite UN specialized agency, the International Labour Organization (ILO), have served as the foundation on which much of this Code of Conduct is based. It is the UN's expectation that any supplier providing products or services to the UN will, in addition to the values of the UN Charter, adhere to the principles concerning International Labour Standards summarized below in paragraphs 4 – 9.²

1. Scope of Application:

The provisions of this Code of Conduct set forth the UN's expectations for all suppliers that are registered with the UN or with whom it does business. The UN expects that these principles apply to suppliers and their employees, parent, subsidiary or affiliate entities, and subcontractors. The UN expects suppliers to ensure that this Code of Conduct is communicated to their employees, parent, subsidiary and affiliated entities as well as any subcontractors, and that it is done in the local language and in a manner that is understood by all. In order for a supplier to be registered as a UN supplier or to do business with the UN, the supplier is required to read and acknowledge that this Code of Conduct provides the minimum standards expected of UN Suppliers. In addition, suppliers should note that certain provisions of this Code of Conduct will be binding on the supplier in the event the supplier is awarded a contract by the UN pursuant to the terms and conditions of any such contract. Failure to comply with certain provisions may also preclude suppliers from being eligible for a contract award, as reflected in the solicitation documents of one or more organizations in the UN. Prospective suppliers are invited to review the specific terms and conditions of contract and procurement policies of the organization(s) within the UN with which they would like to do business in order to ascertain their current and future eligibility.

2. Continuous Improvement:

The provisions as set forth in this Code of Conduct provide the minimum standards expected of suppliers to the UN. The UN expects suppliers to strive to exceed both international and industry best practices. The UN also expects that its suppliers encourage and work with their own suppliers and subcontractors to ensure that they also strive to meet the principles of this Code of Conduct. The UN recognizes that reaching some of the standards established in this Code of Conduct is a dynamic rather than static process and encourages suppliers to continually improve their workplace conditions accordingly.

¹ In this Code of Conduct, "UN" shall refer to the UN Secretariat, Programmes and Funds of the UN, Specialised Agencies of the UN and all other entities belonging to the UN system, that have adopted this Code of Conduct through the High Level Committee on Management - Procurement Network.

² The full texts of the ILO Conventions and Recommendations can be accessed at: <http://www.ilo.org/global/standards/lang-en/index.htm>

3. Management, Monitoring and Evaluation:

It is the expectation of the UN that its suppliers, at a minimum, have established clear goals toward meeting the standards set forth in this Code of Conduct. The UN expects that its suppliers will establish and maintain appropriate management systems related to the content of this Code of Conduct, and that they actively review, monitor and modify their management processes and business operations to ensure they align with the principles set forth in this Code of Conduct. Supplier participants in the Global Compact are strongly encouraged to operationalize its principles and to communicate their progress annually to stakeholders.

Labour:

4. Freedom of Association and Collective Bargaining: The UN expects its suppliers to recognize the freely-exercised right of workers, without distinction, to organize, further and defend their interests and to bargain collectively, as well as to protect those workers from any action or other form of discrimination related to the exercise of their right to organize, to carry out trade union activities and to bargain collectively.³

5. Forced or Compulsory Labour: The UN expects its suppliers to prohibit forced or compulsory labour in all its forms.⁴

6. Child Labour: The UN expects its suppliers not to employ: (a) children below 14 years of age or, if higher than that age, the minimum age of employment permitted by the law of the country or countries where the performance, in whole or in part, of a contract takes place, or the age of the end of compulsory schooling in that country or countries, whichever is higher; and (b) persons under the age of 18 for work that, by its nature or the circumstances in which it is carried out, is likely to harm the health, safety or morals of such persons.⁵

7. Discrimination: The UN expects its suppliers to ensure equality of opportunity and treatment in respect of employment and occupation without discrimination on grounds of race, colour, sex, religion, political opinion, national extraction or social origin and such other ground as may be recognized under the national law of the country or countries where the performance, in whole or in part, of a contract takes place.⁶ The UN expects its suppliers to take all appropriate measures to ensure that neither themselves nor their parent, subsidiary, affiliate entities or their subcontractors are engaged in any gender-based or other discriminatory employment practices, including those relating to recruitment, promotion, training, remuneration and benefits.

8. Wages, Working Hours and Other Conditions of Work: The UN expects its suppliers to ensure the payment of wages in legal tender, at regular intervals no longer than one month, in full and directly to the workers concerned. Suppliers should keep an appropriate record of such payments. Deductions from wages are permitted only under conditions and to the extent prescribed by the applicable law, regulations or collective agreement, and suppliers should inform the workers concerned of such deductions at the time of each payment. The wages, hours of work and other conditions of work provided by suppliers should be not less favourable than the best conditions prevailing locally (i.e., as contained in: (i) collective agreements covering a substantial proportion of employers and workers; (ii) arbitration awards; or (iii) applicable laws or regulations), for work of the same character performed in the trade or industry concerned in the area where work is carried out.⁷

³ These principles are set out in the ILO fundamental Conventions, No. 87, *Freedom of Association and Protection of the Right to Organise*, 1948 and No. 98, *Right to Organise and Collective Bargaining*, 1949.

⁴ This principle is set out in the ILO fundamental conventions, No. 29, *Forced Labour*, 1930, its Protocol of 2014 and No. 105, *Abolition of Forced Labour*, 1957.

⁵ These principles are set out in the ILO fundamental Conventions, No. 138, *Minimum Age*, 1973 and No. 182, *Worst Forms of Child Labour*, 1999 and in the UN Convention on the Rights of the Child.

⁶ These principles are set out in the ILO fundamental Conventions, No. 100, *Equal Remuneration*, 1951 and No. 111, *Discrimination (Employment and Occupation)*, 1958.

⁷ These principles are set out in ILO Conventions No. 95, *Protection of Wages*, 1949 and No. 94, *Labour Clauses (Public Contracts)*, 1949 and in a number of Conventions addressing working time (see:

<http://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/working-time/lang-en/index.htm>).

9. Health and Safety: The UN expects its suppliers to ensure, so far as is reasonably practicable, that: (a) the workplaces, machinery, equipment and processes under their control are safe and without risk to health; (b) the chemical, physical and biological substances and agents under their control are without risk to health when the appropriate measures of protection are taken; and (c) where necessary, adequate protective clothing and protective equipment are provided to prevent, so far as is reasonably practicable, risk of accidents or of adverse effects to health.⁸

Human Rights:

10. Human Rights: The UN expects its suppliers to support and respect the protection of internationally proclaimed human rights and to ensure that they are not complicit in human rights abuses.⁹

11. Harassment, Harsh or Inhumane Treatment: The UN expects its suppliers to create and maintain an environment that treats all employees with dignity and respect. The UN further expects that its suppliers, their parent, subsidiary and affiliated entities as well as any subcontractors, will neither use or engage in, nor allow their employees or other persons engaged by them to use or engage in, any: threats of violence, verbal or psychological harassment or abuse, and/or sexual exploitation and abuse. Sexual exploitation and abuse violate universally recognized international legal norms and standards and have always been unacceptable behaviour and prohibited conduct for the UN. Prior to entering into agreements with the UN, suppliers are informed of the standards of conduct with respect to the prohibition of sexual exploitation and abuse, expected by the UN. Such standards include, but are not limited to, the prohibition of: (1) engaging in any sexual activity with any person under the age of 18, regardless of any laws of majority or consent, (2) exchanging any money, employment, goods, services, or other things of value, for sex, and/or (3) engaging in any sexual activity that is exploitive or degrading to any person. The UN expects its suppliers to take all appropriate measures to prohibit their employees or other persons engaged by the suppliers, from engaging in sexual exploitation and abuse. The UN also expects its suppliers to create and maintain an environment that prevents sexual exploitation and abuse. United Nations contracts will contain provisions concerning a supplier's obligation to take appropriate measures to prevent sexual exploitation and abuse. The failure by a supplier to take preventive measures against sexual exploitation or abuse, to investigate allegations thereof, or to take corrective action when sexual exploitation or abuse has occurred, constitute grounds for termination of any agreement with the United Nations. Moreover, no harsh or inhumane treatment coercion or corporal punishment of any kind is tolerated, nor is there to be the threat of any such treatment.

12. Mines: The UN expects its suppliers not to engage in the sale or manufacture of anti-personnel mines or components utilized in the manufacture of anti-personnel mines.

Environment:

13. Environmental: The UN expects its suppliers to have an effective environmental policy and to comply with existing legislation and regulations regarding the protection of the environment. Suppliers should wherever possible support a precautionary approach to environmental matters, undertake initiatives to promote greater environmental responsibility and encourage the diffusion of environmentally friendly technologies implementing sound life-cycle practices.

14. Chemical and Hazardous Materials: Chemical and other materials posing a hazard if released to the environment are to be identified and managed to ensure their safe handling, movement, storage, recycling or reuse and disposal.

15. Wastewater and Solid Waste: Wastewater and solid waste generated from operations, industrial processes and sanitation facilities are to be monitored, controlled and treated as required prior to discharge or disposal.

⁸These principles are set out in the ILO Conventions, Recommendations and Codes of Practice (see: <http://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/occupational-safety-and-health/lang-en/index.htm>).

⁹These principles are derived from Universal Declaration of Human Rights (UDHR) and are set out in the United Nations Global Compact (see http://www.unglobalcompact.org/Issues/human_rights/index.html)

16. Air Emissions: Air emissions of volatile organic chemicals, aerosols, corrosives, particulates, ozone depleting chemicals and combustion by-products generated from operations are to be characterized, monitored, controlled and treated as required prior to discharge or disposal.

17. Minimize Waste, Maximize Recycling: Waste of all types, including water and energy, are to be reduced or eliminated at the source or by practices such as modifying production, maintenance and facility processes, materials substitution, conservation, recycling and re-using materials.

Ethical conduct:

18. Corruption: The UN expects its suppliers to adhere to the highest standards of moral and ethical conduct, to respect local laws and not engage in any form of corrupt practices, including but not limited to extortion, fraud, or bribery.

19. Conflict of Interest: UN suppliers are expected to disclose to the UN any situation that may appear as a conflict of interest, and disclose to the UN if any UN official or professional under contract with the UN may have an interest of any kind in the supplier's business or any kind of economic ties with the supplier.

20. Gifts and Hospitality: The UN has a “zero tolerance” policy and does not accept any type of gift or any offer of hospitality. The UN will not accept any invitations to sporting or cultural events, offers of holidays or other recreational trips, transportation, or invitations to lunches or dinners. The UN expects its suppliers not to offer any benefit such as free goods or services, employment or sales opportunity to a UN staff member in order to facilitate the suppliers' business with the UN.

21. Post employment restrictions: Post-employment restrictions may apply to UN staff in service and former UN staff members who participated in the procurement process, if such persons had prior professional dealings with suppliers. UN suppliers are expected to refrain from offering employment to any such person for a period of one year following separation from service.

Contacts:

Any questions related to this Code of Conduct can be addressed to the High Level Committee on Management - Procurement Network (HLCM-PN) at email: hlcmpn.secretariat@one.un.org.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวกฤษณา ชลวีระวงศ์
ประวัติการศึกษา	– รัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย – Master of Arts (Political Sciences/International Studies) University of Rhode Island สหรัฐอเมริกา – Certificate in Business Administration Georgetown University สหรัฐอเมริกา
เกียรติประวัติ	ข้าราชการพลเรือนดีเด่น พ.ศ. 2559
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2540	เข้ารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ
พ.ศ. 2541	เจ้าหน้าที่การทูต 4 สำนักงานปลัดกระทรวง
พ.ศ. 2542	เจ้าหน้าที่การทูต 4 กองแอฟริกา กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา
พ.ศ. 2543	เจ้าหน้าที่การทูต 4 สำนักงานเลขานุการกรม กรมอาเซียน
พ.ศ. 2544	เจ้าหน้าที่การทูต 4 สำนักงานเลขานุการกรม กรมสารนิเทศ
พ.ศ. 2544	เจ้าหน้าที่การทูต 4 สำนักงานเลขานุการกรม กรมเศรษฐกิจ
พ.ศ. 2545	เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล
พ.ศ. 2548	เจ้าหน้าที่การทูต 6 กองแบบพิธี กรมพิธีการทูต
พ.ศ. 2555	นักการทูตชำนาญการ กองสังคมและวัฒนธรรม กรมอาเซียน
พ.ศ. 2556	นักการทูตชำนาญการ สำนักงานเลขานุการกรม กรมพิธีการทูต
พ.ศ. 2557	นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) สำนักงานเลขานุการกรม กรมพิธีการทูต
พ.ศ. 2561	นักการทูตชำนาญการพิเศษ สำนักงานเลขานุการกรม กรมพิธีการทูต

พ.ศ. 2562	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต กรมพิธีการทูต
พ.ศ. 2563–ปัจจุบัน	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองงานบริหารองค์การระหว่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองงานบริหารองค์การระหว่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ